

Vilniaus universiteto
Filosofijos katedra
Socialinio darbo katedra

Monika Vanagaitė

Socialinės politikos studijų programa
Magistro darbas

Suaugusiųjų švietimas posovietinėje erdvėje: Lietuvos patirtis

Darbo vadovė: prof. Jolanta Aidukaitė

Vilnius 2016

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY	4
ĮVADAS.....	5
MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ KONCEPCIJOS PLĖTRA POSOVIETINĖJE ERDVĖJE.....	8
1.1. Švietimo politikos padėtis socialinės gerovės valstybės sampratoje.....	9
1.2 Socialinio ir žmogiškojo kapitalo požūriai	13
1.3 Mokymosi visą gyvenimą koncepcija	16
1.4 Mokymosi visą gyvenimą koncepcijos plėtra posovietinėje erdvėje	18
1.4.1 Lietuva	18
1.4.2 Estija	20
1.4.3 Latvija	21
1.4.4 Lenkija	22
1.5 Mokymosi visą gyvenimą plėtra posovietinėje erdvėje: panašumai ir skirtumai	23
MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ STRATEGIJA LIETUVOJE.....	26
2.1 Mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimas Lietuvoje.....	26
2.2 Mokymosi visą gyvenimą rodiklio kaita Lietuvoje.....	29
2.2.1 Žemo MVG rodiklio priežastys.....	31
2.3 Suaugusiųjų švietimo kryptis ir įstaigos	32
2.4 Priežastys trukdančios pakelti Mokymosi visą gyvenimą vidurkį	34
3. SUAUGUSIŲJŲ ASMENŲ GALIMYBĖS DALYAUTI MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ PROCESE	37
3.1 Tyrimo metodika ir organizavimas	37
3.2 Tyrimo rezultatų analizė	39
3.2.1 Apklauso dalyvių demografiniai duomenys.....	39
3.2.2 Suaugusiųjų asmenų pasitenkinimas gaunamomis paslaugomis	42
3.2.3 Požiūris į darbo galimybes.....	45
IŠVADOS.....	48
LITERATŪRA	52
1 PRIEDAS	57
2 PRIEDAS	62

SANTRAUKA

Globalizacijos veikiamos gerovės valstybės norėdamos išlikti turėjo tapti konkurencingomis ir tobulėjančiomis, todėl atsirado besimokančios visuomenės būtinybė. Lietuvai, kaip ir kitoms posovietinės erdvės valstybėms, tokioms kaip Estija, Latvija ir Lenkija siekiant užtikrinti gerovę individams ir bendruomenei atsiranda tęstinio, nesibaigiančio mokymosi proceso būtinybė. Todėl mokymosi visą gyvenimą sistemos plėtotė turėtų sukurti suaugusiųjų saviraiškos būdus, užtikrinti asmeninių ugdymosi poreikių tenkinimą, nes mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimas turi reikšmingą įtaką visos valstybės ekonominei, socialinei, pilietinei pažangai. Lietuvoje mokymosi visą gyvenimą svarbą pabrėžia Europos Sąjungos ir Lietuvos teisiniai dokumentai, tačiau to yra maža, nes šalies mokymosi visą gyvenimą rodiklis yra vienas žemiausių tarp visų Europos Sąjungos valstybių. Svarbu išsiaiškinti tolimesnes mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimo gaires.

Darbo objektas - suaugusiųjų švietimas kaip gerovės valstybės veiksnys

Darbo tikslas - Ištirti suaugusiųjų švietimo ypatumus ir problemas bei ateities perspektyvas Lietuvoje.

Tyrimo tikslas - ištirti švietimo procese dalyvaujančių suaugusiųjų asmenų gaunamą naudą bei išsiaiškinti problemas su kuriomis suaugusiems tenka susidurti.

Tyrimo hipotezė - Suaugusiųjų švietimas yra patrauklesnis aukštesnį išsilavinimą turintiems bei moterims, nes šios demografinės grupės labiau linkusios tobulėti.

Darbo rašymui ir tyrimui buvo naudojami šie metodai: loginė sintezė ir analizė; kiekybiniai tyrimo metodai: anketinė apklausa, Eurostat ir Lietuvos statistikos departamento duomenų analizė. Anketinės apklausos būdu surinkti duomenys analizuojami SPSS ir Microsoft Excel 2007 programomis.

Tyrimo rezultatai-Patvirtinta tyrimo pradžioje išsikelta hipotezė, kuri teigia, kad daugiausia Mokymosi visą gyvenimą veiklose dalyvauja moteriškos lyties atstovės bei asmenys turintys aukštąjį išsilavinimą. Taip pat, tyrimo metu įrodyta, kad trečiojo amžiaus universitetuose veikloje dalyvaujantys asmenys nors ir norėtų dalyvauti darbo rinkoje, abejoja, kad dėl darbdavio požiūrio į vyresnio amžiaus žmones, jiems tos galimybės būtų suteiktos. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad visi apklausoje dalyvavę respondentai yra patenkinti mokymosi įstaigos teikiamomis paslaugomis bei mokymo ir mokymosi turiniu. Duomenų analizė atskleidė, kad profesines mokymosi įstaigas renkasi asmenys jaunesni nei 25 metai. Maža dalis pasirinkusiųjų yra dirbantys.

Raktiniai žodžiai: *Suaugusiųjų mokymasis, profesinio mokymo įstaigos, trečiojo amžiaus universitetas (TAU), mokymosi visą gyvenimą strategija(MVG).*

SUMMARY

The state of welfare being exposed to globalization had to stay competitive and continue improving; hence the necessity for the society to learn appeared. In Lithuania as well as for the other post-soviet-Soviet countries such as Estonia, Latvia, Poland, the necessity for continuous and endless learning process, in order to ensure welfare for individuals and society, appears. Therefore the development of lifelong learning system should create ways for adult to self-express and ensure the need for personal learning, as well as the implementation of such system will influence state's economic, social and civil advancement. European Union's and Lithuania's laws both highlight the importance of lifelong learning, however it is not enough, since Lithuania has one of the lowest lifelong learning index among European Union countries. Therefore it is crucial to eliminate obstacles and set up lifelong learning guidelines.

Work object – Adult education as a factor in the welfare state.

Work objective - Research features, issues and prospects of adult's education.

Work aim - Research the benefits for adults involved in educational process and find out the issues they encounter.

Work hypothesis - Adult's education is more attractive to people with higher education and women, since these demographic groups are more likely to seek development.

Work methods - Logic synthesis and analysis, quantitative research methods: questionnaire, Eurostat and Lithuania's Department of Statistics data analysis. Questionnaire's empirical data is analyzed with SPSS and Microsoft Excel 2007 programs.

Work results – Confirm the beginning of the study hypothesis, which says that most of the LLP activities involved females and individuals with higher education. Also, the investigation has shown that the persons participating in TAU would like to participate in the labor market; however, they doubt the employer's approach to the older people, and that they would be given the opportunity. The results revealed that all the surveyed respondents are satisfied with the services provided by the institutions of learning and learning content. Data analysis revealed that vocational training institutions prefer people younger than 25 years old. Small parts of the chosen are workers.

Keywords: *adult education, vocational training institutions, the Third Age University (TAU), the lifelong learning strategy (LLL).*

IVADAS

Gerovės valstybės problematikai bei platesniam jos nagrinėjimui skiriamas didelis dėmesys mokslinėje literatūroje, tačiau švietimas, kaip vienas iš gerovės valstybės komponentų, lieka mažiau nagrinėjamas. L. Wilensky (1975) teigė, kad nuo pat gerovės valstybės kūrimosi pradžios, valstybių gerovė buvo apibūdinama kaip valstybės pareiga suteikti minimalias pajamas, sveikatos apsaugą, užtikrinti gyvenamosios vietos turėjimą bei suteikti galimybę įgyti pagrindinį išsilavinimą. 1965 m. Harold L., Charles N., L. Wilensky išskėlė mintį, kad švietimas yra sudėtinė gerovės valstybės dalis, kuri turi galimybę valdyti ir formuoti visuomenę. Pagal P. Brown (2001) švietimas yra gerovės politikos forma bei teisė, kuri svarbi socialinės politikos analizei. (J. G. Andersen, 2012; P. Brown, et al. 2008).

Globalizacijos veikiamose gerovės valstybėse vykstantys struktūriniai pokyčiai, sąlygoja didėjančią ekonominę konkurenciją bei naujų visuomenės kompetencijų paklausą. Valstybės, norėdamos išlikti, turėjo tapti konkurencingos ir tobulėjančios, todėl atsirado besimokančios visuomenės būtinybė. Besimokančios visuomenės samprata nagrinėjama moksliniuose darbuose, aptariama tarptautinių organizacijų (Europos Sąjungos, OECD, Pasaulio Banko, UNESCO) koncepcijose. XX amžiaus pradžioje buvo pradėta plėtoti mokymosi visą gyvenimą strategija (toliau MVG). Pirminėje MVG strategijos stadijoje buvo keliami prioritetai, kurie turėjo reformuoti šalių švietimo sistemas ir orientuoti jas į visuomenę, rinką, aktyvų pilietiškumą, socialinę integraciją, įsidarbinimą ir asmenybės tobulėjimą. UNESCO mokymąsi visą gyvenimą apibrėžia kaip svarbiausią švietimo ir mokymosi principą, nes mokymasis ir švietimas suteikia suaugusiam žmogui galimybių prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos ir naujų technologijų. Pabrėžiama, kad žmogui turi būti suteikiamos nuolatinės sąlygos mokytis ir tobulėti.

Lietuvai, kaip ir kitoms posovietinės erdvės valstybėms, tokioms kaip Estija, Latvija, Lenkija, siekiant užtikrinti gerovę individams ir bendruomenei atsiranda būtinybė tęstinio, nesibaigiančio mokymosi proceso. Mokymosi visą gyvenimą sistemos plėtotė turėtų sukurti suaugusiųjų saviraiškos būdus, užtikrinti asmeninių ugdymosi poreikių tenkinimą, nes MVG įgyvendinimas turi reikšmingą įtaką visos valstybės ekonominei, socialinei, pilietinei pažangai. Kuo labiau kvalifikuoti ir įgudę darbuotojai, tuo didesnę ekonominę naudą jie neša organizacijai, nes žmogiškasis kapitalas yra svarbus ekonominio augimo veiksnys. Todėl suaugusiųjų mokymosi svarba pabrėžiama Europos Sąjungos ir Lietuvos švietimo dokumentuose.

Svarbiausi suaugusiųjų švietimo tikslai visam Europos regionui apibrėžti strategijoje Europa 2020, Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijoje (ET 2020) (2010) ir Europos suaugusiųjų mokymosi darbotvarkėje (2011). Lietuvos siekiai šioje srityje konkretinami Valstybės

pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ (2012), Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje (2013) ir Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatyme (2014).

Lietuvoje suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi visą gyvenimą veiklose kol kas yra vienas žemiausių tarp ES šalių (21 vieta) – 2014 m. tik 5 proc. t.y. besimokančių suaugusiųjų (25–64 m.) dalis (proc.), kurie buvo įsitraukę į mokymosi veiklas. Tuo tarpu Estijos besimokančių suaugusiųjų dalis 2014 m. buvo 11,5 proc. Latvijoje besimokančiųjų suaugusiųjų dalis siekė 5,5 proc., Latvijos rodiklis buvo žemesnis už Europos Sąjungos rodiklį, tačiau didesnis už Lietuvos. Lenkijos besimokančiųjų suaugusiųjų rodiklis siekė 4 proc. tai žemiausias rodiklis tarp kaimyninių šalių, tačiau atsižvelgiant į valstybės geografinius duomenis, Lietuvos žemas mokymosi visą gyvenimą vidurkis tampa svaresnis. Remiantis Eurostat duomenimis (Lifelong learning statistic) ES vidurkis 2014 m. – 10,7 proc.. Lietuva turi puikias galimybes plėtoti tolesnį suaugusiųjų mokymąsi – tarp Europos Sąjungos šalių, nes Lietuvoje mažiausia dalis suaugusiųjų (6,6 proc.) yra įgiję žemesnį nei vidurinį išsilavinimą (ES šalių vidurkis – 24,8 proc.) (Remiantis Eurostat statistikos duomenimis), tačiau kyla problemų siekiant, į suaugusiųjų švietimą įtraukti ir jame išlaikyti suaugusiuosius iš socialiai pažeidžiamų grupių. (Tampa sudėtinga tokią asmenų grupę įtraukti į darbo rinką. Mažas socialiai pažeidžiamų grupių įtraukimas į darbo rinką turi įtakos valstybės socialinės gerovės kūrimui ir tobulinimui (R. Zablackė, M. Vanagaitė, 2015)

Lietuvai kaip ir Estijai, Latvijai, Lenkijai svarbu išlaikyti savo valstybės konkurencingumą, kuriant gerovę individams ir bendruomenei. Siekiant sužinoti kaip Lietuvai sekasi įgyvendinti mokymosi visą gyvenimą koncepciją, svarbu peržvelgti kaimyninių valstybių, turinčių panašią istorinę patirtį, padėtį, pažangą suaugusiųjų švietime. Apibendrinant galima teigti, kad gerovės valstybės kūrimas susijęs su suaugusiųjų švietimu ir mokymosi visą gyvenimą koncepcijos plėtojimu, todėl svarbu išsiaiškinti ir apžvelgti Lietuvos suaugusiųjų švietimo padėtį, mokymosi visą gyvenimą koncepcijos plėtojimą bei išsiaiškinti kokia Lietuvos padėtis posovietinės erdvės valstybių: Estijos, Latvijos, Lenkijos kontekste.

Darbo objektas - suaugusiųjų švietimas kaip gerovės valstybės veiksnys.

Darbo tikslas - Ištirti suaugusiųjų švietimo ypatumus ir problemas bei ateities perspektyvas Lietuvoje.

Darbo uždaviniai :

1. Apžvelgti mokymosi visą gyvenimą koncepcijos plėtrą posovietinėje erdvėje;
2. Ištirti suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą ypatumus ir problemas Lietuvoje;
3. Ištirti priežastis dėl kurių suaugusieji dalyvauja Mokymosi visą gyvenimą veiklos procese, jų pasitenkinimą mokymo kokybe bei subjektyvias galimybes (lūkesčius) įsiliesti į darbo rinką baigus mokymo procesą.

Baigiamojo darbo tyrimo metodai:

Darbe remiamasi kiekybiniais tyrimo metodais: atliekama anketinė apklausa, analizuojami statistiniai duomenys. Siekiant darbe įgyvendinti išsikeltus uždavinius, apžvelgiami ir analizuojami pirminiai ir antriniai šaltiniai. Remiantis moksline literatūra, pristatomi ir analizuojami vykstantys procesai. Lietuvos ir Europos Sąjungos teisės aktų aprašymas ir analizė atskleidžia tiriamos srities ir strategijos vystymąsi ir tobulėjimą. Žiniasklaidos, mokslinių straipsnių analizė parodo svarbą ir platų analizuojamo objekto kontekstą. Naudojami apibendrinimo, aprašymo, palyginimo, sintezės metodai leidžia atskleisti analizuojamo objekto turinį ir jam įtaką darančius veiksnius. Anketinės apklausos duomenys patvirtina egzistuojančius tiriamo objekto teigiamus ir neigiamus ypatumus.

Baigiamojo darbo struktūra

Baigiamasis darbas turi 3 skyrius, įvadą, išvadą ir rekomendacijas. Pirmasis skyrius padalintas į 5 poskyrius, kuriuose pristatomi socialinės gerovės modeliai, socialinio ir žmogiškojo kapitalo teorijos, kurios yra svarbios analizuojant mokymosi visą gyvenimą strategiją. Pirmo skyriaus keli paskutiniai poskyriai skirti Latvijos, Estijos, Lenkijos mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimo pristatymui, išskiriami panašumai ir skirtumai. Antrasis skyrius turi 3 poskyrius, kurie skirti mokymosi visą gyvenimą strategijos plėtros Lietuvoje analizei. Trečiasis darbo skyrius skirtas tyrimo metu surinktų duomenų analizei. Šis skyrius turi 3 poskyrius. Pirmasis poskyris skirtas anketinio tyrimo pristatymui. Antrasis poskyris daug dėmesio skiria anketinei duomenų analizei, kuri orientuojasi į suaugusiųjų demografinių duomenų analizę. Trečiasis poskyris nagrinėja respondentų atsakymu apie mokymosi įstaigos reikiamas paslaugas bei mokymosi turinį. Ketvirtas poskyris orientuojasi į respondentų nuomonę apie numanomas įsidarbinimo galimybes. Darbo pabaigoje yra pateikiamos rekomendacijos, naudotos literatūros sąrašas ir priedai.

MOKYMO SI VISĄ GYVENIMĄ KONCEPCIJOS PLĖTRA POSOVIETINĖJE ERDVĖJE

Po II Pasaulinio karo Europa pirmenybę skyrė socialinės gerovės kūrimui. Šalys siekė atkurti valstybių ekonomiką, todėl ilgą laiką gerovės valstybės samprata buvo siejama su pasiturinčiomis, kapitalistinėmis demokratinėmis valstybėmis. Daugelis mokslininkų, tokių kaip Cameron(1984), Esping-Andersen(1994), Huber ir Stephens(1996) teigė, kad gerovė turėtų būti suprantama kaip valstybės dalyvavimas skirstant ir perskirstant gerovę pagal valstybės poreikius. Gerovė buvo grindžiama lygiomis galimybėmis, teisingu turto paskirstymu, visuomenės atsakomybe už tuos, kurie negali sau užsitikrinti minimalių gyvenimo sąlygų, mokymosi galimybių suteikimas visiems piliečiams(Wilensky, 1975) (percituota iš Aidukaitė, 2004).

Harold L., Charles N., L.Wilensky(1965) iškėlė mintį, kad švietimas yra išskirtinė gerovės valstybės dalis, turinti galimybę valdyti ir formuoti visuomenę. 17 a. buvo pastebėta, kad žmonių įgaunami įgūdžiai ir žinios padidina jų darbo užmokestį, darbo našumą ir skatina ekonomikos augimą. S. Potelienė (2014) savo darbe dalinosi Adam Smith(1776), Johnas Stuardas Millis(1909), išvalgomis apie tai, jog investicijos į žmones sukuria atitinkamo dydžio grąžą, kurią gali pajusti visi. R. S. Bowman (1990) knygoje „Politinės ekonomikos istorija“ *angl. History of Political Economy* išskyrė ne tik prieš tai minėtus autorius, bet taip pat pažymėjo svarbias Alfredo Maršalo(1897) mintis apie tai, jog investicijos į žmogiškąjį kapitalą atitinka valstybių ekonomines investicijas, kurios gali kurti gerovę ir iš to gauti didesnę naudą.

Po II pasaulinio karo vykusios socialinės, politinės, ekonominės, technologinės permainos lėmė pastovaus mokymosi poreikį, todėl 1971 m., Bolonijos proceso metu, įvesta MVG koncepcija. Ši samprata apima tęstinį, savanorišką, motyvuoto asmens mokymąsi dėl asmeninių ar profesinių priežasčių. MVG koncepcija skatina ugdyti, pilietiškai aktyvią asmenybę, gebančią integruotis visuomenėje. Per pastaruosius penkiasdešimt metų globalizacijos veikiamame pasaulyje, valstybių socialinė ir ekonominė gerovė tapo neatsiejama nuo MVG strategijos, todėl Europos Komisija „Švietimo persvarstymo“ dokumente (2012) teigė, kad švietimo ir mokymo misija, plačiaja prasme - siekti aktyvaus pilietiškumo, asmens tobulėjimo ir gerovės. Europos Komisija pabrėžė išsilavinusios visuomenės būtinumą bei MVG strategijos įgyvendinimą, mokslo tęstinumą.

Lietuva kaip ES narė yra išsikėlusį tikslą kelti besimokančių darbingo amžiaus (25-64 metų) asmenų procentinę dalį iki 15 proc. (Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra, 2014, p.109), tačiau kol kas šis rodiklis yra 3 kartus mažesnis, todėl norint išsiaiškinti žemo Lietuvos rodiklio priežastis svarbu apžvelgti švietimo sampratos padėtį gerovės valstybės sampratoje. Šiame skyriuje nagrinėjama švietimo, kaip vieno iš pagrindinių valstybės gerovės komponento, padėtis. Pristatoma žmogiškojo ir socialinio kapitalo įtaka švietimui. Supažindinama su MVG strategija ir jos plėtra posovietinės erdvės valstybėse. Glaustai pateikiama posovietinės erdvės valstybių: Lietuvos, Latvijos, Lenkijos, Estijos MVG strategijos pradžia.

1.1. Švietimopolitikos padėtis socialinės gerovės valstybės sampratoje

Esping-Andersen(1990) savo knygoje „Trys gerovės kapitalizmo pasauliai“ gerovės režimą nagrinėja keliais aspektais a) dekomodifikacijos (ang. *decommodification*) lygiu, kuris apibrėžia asmenį galintį pragyventi be priklausomybės nuo rinkos; b) socialinės stratifikacijos (ang. *stratification*) visuomenės susiskaldymas pagal išsilavinimą, darbo užmokestį, socialinės apsaugos sistemos universalumą, išmokos lygybės laipsnį. Pagal G. Esping-Andersen gerovės valstybė yra socialinės stratifikacijos sistema, kuri gali garantuoti ne tik pajamų, bet ir paslaugų apsaugą. Formuojant socialinę ir klasių tvarką gerovės valstybės tampa pagrinde institucija. Gerovės valstybių modeliai apibrėžia socialinį solidarumą, klasių pasidalinimą(p.55). Pagal šiuos apibrėžimus E.Andersonas išskiria tris gerovės kapitalizmo modelius: socialinį demokratinį; konservatyvų-korporatyvinį; liberalųjį.

Socialinis demokratinis gerovės modelis/režimas(į kurį įeina, Švedija, Suomija, Norvegija, Danija, Islandija) daugiausiai remiasi universalumo principu, kurio pagrindas šalies gyventojų subūrimas ir įtraukimas į valstybės gerovės kūrimą. Skandinavijos regiono valstybės vargingai gyvenantiems skiria būstus, išmokas ir mažina mokesčius, nes tokiu būdu sprendžia socialinės nelygybės klausimą. Valstybių gerovės vystymosi eigoje, dalis regiono valstybių, švietimo sistemos plėtrą integravo kartu su darbo rinkos programomis, kurios pasižymėjo kompetencijų, tokių kaip: komunikavimas(bendravimo ugdymas, kalbos ir kalbėjimo mokymas); mokėjimas mokytis(savarankiškumas, tikslų kėlimas ir jų siekimas); iniciatyvumo ir kūrybingumo ugdymas. Vykdomas integravimo procesas sudarė galimybę nemokamai įgyti aukštesnį išsilavinimą.(Lietuvos vaikų ir jaunimo centras, 2015; N. Willemse, P.Beer, 2012)

Globalizacijos veikiamame pasaulyje socialinis demokratinis gerovės modelis, daugeliui pasaulio valstybių tampa vis labiau patrauklesnis. Tolygi administracinė, sisteminė ir socialinė integracija, ne tik suteikė šiam gerovės valstybės modeliui pranašumą, tačiau taip pat, sukūrė sąlygas vyriausybėms makro-lygmenyje įsipareigoti šalies įmonėms. Įsipareigojimas priverčia vyriausybes sukurti tinkamas sąlygas įmonių plėtrai ir tobulėjimui.(N. Willemse, P. Beer, 2012) Socialinis demokratinis gerovės modelis sukūrė sąlygas tęstinio mokymosi atsiradimui ir plėtrai, o tai savo ruožtu suteikė galimybę kiekvienam darbingo amžiaus žmogui įgyti išsilavinimą ir siekti geresnio darbo, atitinkančio jo turimas, įgytas kompetencijas. Tokia visuomenė, kurioje kiekvienas individas yra motyvuotas tobulėti ir stengtis, kuria geresnę socialinę, kultūrinę, ekonominę valstybės padėtį.

Aukštasis išsilavinimas socialdemokratinės gerovės režime pasižymi aukšta dekomodifikacija ir žema stratifikacija.Valstybėje egzistuojančia socialinę lygybę padeda išlaikyti

žemas profesinis specifiškumas ir hierarchija. Individai dirba tik tokius darbus, kurie atitinka jų turimus įgūdžius ir asmenines žinias bei savybes, taip pat skatindami pačiu dirbti darbą, kuris sukurtų pridėtinę vertę valstybės ekonomikai. (Žalimienė et.al.,2010)

Skandinavijos valstybių švietimo politika finansuojama valstybės ir vietos valdžios institucijų(Žalimienė et.al., 2010). Įvertinusios nurodytas mokymosi programas ir valstybės nustatyta tvarką, mokymo įtaigos turi didelę veikimo laisvę, tačiau už tai jos nuolat būna vertinamos ir reitinguojamos. MVG strategijos įgyvendinimas skandinaviškajame gerovės valstybės modelyje išsiskiriatuo, kad suaugusiems skirti mokymo centrai arba Trečiojo amžiaus universitetai (toliau TAU) suskirstyti konkrečiomis grupėmis. Siūlo platų mokomųjų dalykų spektrą, o tai savo ruožtu suteikia galimybę mokytis ir tobulėti. Suaugusiųjų mokymą ir švietimą stengiamasi glaudžiai integruoti kartu su darbo rinka, todėl atsižvelgiant į situaciją darbo rinkoje, yra siūlomas platus mokomųjų dalykų spektras(S. Stoyanov et.al., 2010).

Apibendrinant galima teigti, kad socialdemokratinis gerovės valstybės modelis palankus siekiant išlaikyti valstybės konkurencingumą ir ugdyti tęstinį mokymąsi. Įvairiuose tarptautinių organizacijų (UNESCO, ES, OECD, PB ir t.t.), skelbiamuose tyrimuose Skandinavijos šalys užima aukščiausias vietas reitingų lentelėse. Vykstančios permainos įvairiose gyvenimo srityse reikalauja atitinkamo darbuotojų išsilavinimo ir nuolatinio kompetencijų kėlimo. Vykstantys nuolatiniai mokymo įstaigų patikrinimai skatina atitinkamas švietimo institucijas siekti geresnės kokybės, naujų mokymo būdų, kad galėtų sudominti ir paruošti individą gyvenimui ir veiksmingam, kūrybingam, motyvuotam darbui besikeičiančioje visuomenėje.

Kontinentinis gerovės valstybės modelis arba kitaip dar vadinamas konservatyvusis, kad išlaikytų socialinę integraciją, stengiasi išlaikyti jau esamą socialinę stratifikaciją. Šiame gerovės valstybės modelyje yra orientuojamasi į darbo vietos apsaugą, kuri yra glaustai apibrėžiama lytimi, įgyta profesija, šeima. Išlieka parama tradicinės šeimos struktūroms ir teisėms. Šeimos institucijai įtakos turi kylančios/egzistuojančios socialinės rizikos. Pagal kontinentinį gerovės valstybės modelį valstybė ir ekonominė rinka yra priemonės skirtos pašalinti šeimos institucijoje kilusias problemas.(A. Guogis, 2006, p.34).

Remiantis kontinentiniu modeliu, galima teigti, jog kuriama švietimo sistema ir vyriausybės vykdoma politika orientuojasi į mažus mokesčiusšvietimui, tačiau į aukštus mokesčius valstybėms. Studentų paskolos ir dotacijos yra vidutinio sunkumo, nes asmenys orientuoti ir yra motyvuoti suteikti pagalbą šaliai. Kontinentiniame modelyje dekomodifikacija yra vidutinio dydžio, tačiau stratifikacija yra aukšta. Kaip teigia N. Willemse, P. Beer, tai švietimo politika ir švietimas atlieka svarbų vaidmenį šiuolaikinėje visuomenėje, nes darbuotojų išsilavinimas laikomas vienas iš svarbiausių socialinės stratifikacijos elementų. Pagal Kerckhoff (2001), egzistuoja trys charakteristikos švietimo sistemoje, kurios leidžia nustatyti individo gebėjimus, struktūrizuoti

paskirstymą darbo rinkoje. Švietimo tyrimuose stratifikacija apibūdina skirtingus mokymosi lygius. Tai galima pastebėti Vokietijoje, kuri turi tris mokyklų lygius, Prancūzijoje, kurioje mokiniai gali pasirinkti techninį ar bendrąjį vidurinį išsilavinimą.(N. Willemse, P. Beer, 2012) Tokį mokymosi lygių susiskirstymą galima pastebėti ir Lietuvos mokyklose.

Mokyklos konservatyviajame modelyje atlieka kultūros vertybių saugojimo ir plėtojimo vaidmenį, jos tikslas integruoti individą į nacionalinę kultūrą ir išugdyti priklausomybės jausmą savo socialiniai grupei ir visuomenei. Konservatyviame modelyje egzistuoja požiūris, jog švietimas turėtų būti selektyvus. Šioje vietoje mokinio asmenybė formuojama religinio ugdymo kontekste. Kontinentiniame modelyje mokykloms yra nustatoma privalomasis ugdymo turinys, leidžiantis visiems šalies moksleiviams suteikti tas pačias žinias. Pirmenybė teikiama tradiciniams mokymo metodams, ir pedagoginėmis naujovėmis pernelyg nesišavima. Mokytojas šiame modelyje turi būti pavyzdys, tuo pačiu mokymo įstaigoms nepaliekama vietos reikštis. (N. Willemse, P. Beer, 2012)

Apibendrinant galima daryti išvadą, jog kontinentiniame gerovės valstybės modelyje svarbus šeimos institucijos vaidmuo. Valstybė ir jos vykdoma bei kuriama politika yra kaip priemonė apsaugoti ir padėti šeimai spręsti kilusias socialines problemas. Tuo tarpu švietimo sritis pasižymi mažais mokesčiais, studentų paskolos ir dotacijos yra vidutinio sunkumo. Lietuvoje kaip ir Vokietijoje, Prancūzijoje bandoma suskirstyti mokinius į skirtingus mokymosi lygius. Konservatyvusis kontinentinis gerovės valstybės modelis pasižymi stipriu religiniu pagrindu. Mokyklos vaidmuo jauno individo požiūrio formavime užima svarbią vietą, ugdo vertybes, pilietiškumą, priklausomybę socialinei grupei. Šio gerovės valstybės modelio švietimo sistema pasižymi uždarumu ir sunkiai geba prisitaikyti prie globalizacijos veikiamų pasikeitimų ir keliamų kompetencijų.

Švietimo sistema liberaliosios gerovės modelyje, pasižymi žema dekomodifikacija ir aukšta stratifikacija. Liberaliosios gerovės modelyje pagrindinis elementas yra pajamos, kurios yra gaunamos iš socialinės paramos, t.y. vienodo dydžio pajamos skirtos mažas pajamas gaunančioms asmenų grupėms (rizikos grupėms) (Esping Andersen, 1990). Pastebima, kad liberaliajam gerovės modeliui priskiriamos valstybės, linkusios teikti socialinę paramą pagal paskirtį, nes remia tik silpniausius, kuriuos atsirenka pagal pajamų testavimo principą, o ne visuotinai. Šioje vietoje įtraukiamos socialinės ir viešosios paslaugos, pasižymintios gilia stratifikacija. Atsakomybė už socialines reprodukcijas daugiausiai suvokiama kaip individo pasirinkimas, todėl pirmiausia už tai atsako šeima, o tik vėliau rinka. (Linda A. White 2012)

Švietimo sistema pagal liberalųjį gerovės modelį laikoma kaip priemonė visuomenės ugdymui, tikint, kad ugdymas ir individų turimo žinios leidžia išvengti socialinių kataklizmų ir anarchijos. Šiam modeliui priskiriamos valstybės savo piliečiam užtikrina nemokamą vidurinį

išsilavinimą. Vykdoma socialinė politika pasisako už lygybę, tačiau jos nesuteikia, nes prieš mokyklinis ir aukštasis ugdymas yra privatūs ir mokami. (J. Aidukaitė 2010) Šiame gerovės kapitalizmo modelyje yra įteisinamas privalomasis švietimas. Atsižvelgiant į tokį požiūrį galima teigti, jog liberaliojo modelio atstovai labiau linkę į bendrą lavinimą nei į profesinį, tačiau tuo pat metu teigia, kad individui yra aktualu mokytis ir įgyti išsilavinimą, nes išsilavinimas sukuria didesnės algos ir geresnės gyvenimo kokybės galimybes. Anglo-Saksiškose valstybėse švietimo politika formuojama ir įgyvendinama santykinai lėtai ir netolygiai. Galima teigti, kad Anglo-Saksiškose valstybėse mažiau reguliuojama rinka, mažiau palanki socialinė parama. Mokymosi visą gyvenimą koncepcija daugiau naudojama siekiant kovoti su socialine atskirtimi bei auginti žiniomis grįsta valstybių ekonomiką. (N. Willemse, P. Beer, 2012.)

Apibendrinant socialdemokratinį, kontinentinį ir liberalųjį gerovės valstybės modelius, galima daryti išvadą jog pagal tarptautinių organizacijų atliekamų tyrimų rezultatus aukščiausiais švietimo sistemos rodikliais pasižymi socialdemokratiškasis arba dar kitaip Skandinaviškas valstybės gerovės modelis, tačiau kita vertus šiame modelyje egzistuojančią socialinę lygybę padeda išlaikyti žemas profesinis specifiškumas ir hierarchija, kuri individą įspraudžia į tam tikrus rėmus ir leidžia dirbti pagal jo turimus įgūdžius. Tuo tarpu konservatyvusis gerovės modelis iš visų modelių išsiskiria stipriai vertinama ir gerbiama šeimos institucija, švietimo sritis pasižymi žemais mokesčiais, tačiau studentų paskolos ir dotacijos yra vidutinio sunkumo. Mokyklos vaidmuo kontinentiniame gerovės modelyje yra svarbus veiksnys formuojantis jauną žmogų, tačiau pati mokyklos institucija sunkiai perima permainas, kas yra kliūtis sparčiam vystymuisi. Liberalusis gerovės modelis išsiskiria tuo, jog pajamos gaunamos iš socialinės paramos. Švietimo sistemoje yra skatinamas aukštasis išsilavinimas, nes jis garantuoja geresnes darbo galimybes. Lyginant šiuos modelius galima teigti, jog švietimo sistema kapitalistinėje gerovės teorijoje yra svarbus objektas, kuris šiuo metu turėtų būti papildomas darbo gerovės (angl. workfare state) teorija, nes pastebima tendencija, kad nuo valstybės gerovės kryptama link darbo gerovės (welfare state->workfare state), nuo socialinių garantijų užtikrinimo prie žmogiškojo kapitalo formavimo.

Darbo gerovė yra socialinės politikos naujadaras, kuris orientuotas į darbo gerovės kūrimo reformas. Darbo gerovė yra suprantama skirtingai, I. McDowel (2010) teigė, kad gerovė bendrai suprantama kaip pasitenkinimas ar laimė, kuri kyla iš optimalaus funkcionavimo. Tuo tarpu Dodge, Daly, Huyton, Sanders (2012) teigė, kad gerovė yra pusiausvyra tarp individo resursų ir patiriamų iššūkių. Jamie Pack (2013) rašė, kad siekiant sukurti tinkamą ir tvarų žmogiškąjį kapitalą buvo pasitelkta gerovės gavėjų švietimas ir mokymai, nes individas turintis mažesnį išsilavinimą, neturės reikiamų įgūdžių bei jo alga bus žymiai mažesnė, todėl pastebima, kad vienodas švietimo prieinamumas yra įrankis atkartoti pertvarkyti socialinę tvarką, o švietimo sistema yra būdas prognozuoti būsimas pajamas. Bishopas (1991) teigė, kad švietimo lygio kėlimas yra skatinamas,

tai tinkama forma didinti individo kokybę ir kiekybę darbo rinkoje. Darbo rinka aiškina, kad įvairių tipų švietimo modeliai, kurie taikomi gerovės valstybės modeliuose formuojami atsižvelgiant į esamą valstybių ar organizacijų ekonominę padėtį ir darbo rinką (Marsden, 1986; Maurice et al 1986), (UNESCO). Egzistuoja požiūris, kad švietimas socialinių tendencijų kontekste užima vieną pagrindinių, socialinių, politinių augimo bei vystymosi vaidmenį (Barros, 2012). MVG koncepcijos plėtra ir funkcionavimas priklauso ne tik nuo švietimo sistemos gerovės valstybėje, bet taip pat ir nuo socialinio ir žmogiškojo kapitalo.

1.2 Socialinio ir žmogiškojo kapitalo požiūriai

Švietimas yra svarbus dėl turimos įtakos politiniams veiksams. Kurie lėmė gyvenimo galimybių pasikeitimus, vykusius pastaruosius kelis dešimtmečius nacionaliniu ir tarpnacionaliniu lygmeniu. (Allmendinger, Leibfried, 2003) Švietimas tapo visuotinai prieinamas ir privalomas nuo tam tikro amžiaus. Valstybių vykdoma švietimo politika, kuri buvo nukreipta į didesni žmonių išsilavinimą, lėmė didesnes socialines išlaidas švietimo sričiai. Siekiant tobulinti ir plėsti švietimo sistemą, nuolat vykdomos švietimo sistemos reformos. (A. West, R. Nikolai, 2013)

Švietimo sistema paprastai nurodo visuomenės ugdymą, kuris daugiausiai orientuotas į darželio ir vidurinių mokyklų programas. Švietimo sistemos terminą sudaro tai, kas įeina į visuomenės mokymą bendruomenėse, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu. Švietimo sistema tarptautiniu ir nacionaliniu lygmeniu sudaroma iš vykdomos politikos, įstatymų, viešojo finansavimo; išteklių paskirstymo; administracinių pastatų; mokyklų, universiteto ir kt. patalpų; transporto priemonių; žmogiškųjų išteklių; mokymosi priemonių, medžiagų ir kt. Lietuvoje švietimas skirstoma į keturias valdymo sistemas: centrinės valdžios lygis, regioninis švietimo institucinis lygis; savivaldybių švietimo institucijų lygis; įvairios mokymo įstaigos. Pagal Lietuvos švietimo įstatymą, „Lietuvos švietimo sistema apima: 1) formalųjį švietimą (pradinį, pagrindinį, vidurinį ugdymą, formalųjį profesinį mokymą ir aukštojo mokslo studijas); 2) neformalųjį švietimą (ikimokyklinį, priešmokyklinį, kitą neformalųjį vaikų (taip pat formalųjį švietimą papildantį ugdymą) ir suaugusiųjų švietimą); 3) savišvietą; 4) švietimo pagalbą (profesinį orientavimą, švietimo informacinę, psichologinę, socialinę pedagoginę, specialiąją pedagoginę ir specialiąją pagalbą, sveikatos priežiūrą mokykloje, konsultacinę, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo ir kitą pagalbą)¹

Vykdomos švietimo sistemos tobulinimas yra įtakojamas pasaulyje vykstančių demografinių pokyčių, ekonominių krizių, ekonominių pakilimų, spartėjančio technologinio

---

¹ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas

http://www.sac.smm.lt/images/file/e_biblioteka/Lietuvos%20Respublikos%20svietimo%20istatymas.pdf

progreso, politinių jėgų kaitos bei socialinės transformacijos. (Good,1999). Todėl ES dešimtmečio augimo strategijoje (Europe 2020) pabrėžiamas švietimo vaidmuo tvarioje ir viską apimančioje ekonomikoje. Kaip tik šios strategijos nuostatose išryškintas suaugusių (ypač 24-35 metų amžiaus) besimokančiųjų ryžtas mokytis bei nuolat atnaujinti savo įgūdžius, tokiu būdu tenkinant tiek savirealizacijos poreikius, tiek ir darbo rinkos reikalavimus. Remiantis Jovaišos (2012) mintimis daroma išvada, kad individas siekdamas būti įdarbintas ir išsilaikyti darbo rinkoje turi suvokti, kad svarbu mokytis visą gyvenimą, o ne mokytis vieną kartą visam gyvenimui. Todėl svarbiu aspektu tampa mokymosi veikla vykstanti visuose amžiaus tarpsniuose, siekiant tobulinti asmenines, pilietines, socialines ir profesines žinias. Todėl galima teigti, kad suaugusiųjų švietimo tobulinimas yra pagrindas žmogiškojo kapitalo vystymuisi. (Hassan, 2009)

Kita vertus, A. Giddens ir Ch. Pierson (1998) pabrėžia švietimo nuvertėjimo aspektą socialinės nelygybės požiūriu. Kada turimas išsilavinimas, šalia asmeniui teikiamų (jau minėtų) galimybių išlikti konkurencingam darbo rinkoje, turi mažai įtakos verslo, žiniasklaidos priemonių ir modernių technologijų kontekste. Todėl anksčiau minėtas švietimo siekis, pagal socialinio kapitalo teoriją, veikia neigiamai norint integruojantis į darbo rinką, arba į mokymosi visą gyvenimą procesą. (Sloterdijk, 1988; Žalimienė, et al., 2011) Atsiranda atskirtis ne tik integruojantis darbo rinkoje, bet ir dalyvavime mokymosi veiklose. Aukštesnės kvalifikacijos asmenys, labiau renkasi dalyvavimą įvairios mokymosi veiklose. Tokiu būdu didėja atskirtis tarp žemesnę kvalifikaciją turinčių asmenų. Šioje vietoje, švietimo plėtra pagilina esančią socialinę ir ekonominę nelygybę tarp socialinių grupių, ir pabrėžia įvairias socialines problemas (A. Giddens 2005; R. Moore 2004;).

1980 J. Colemanas sukūrė socialinio kapitalo sąvoką, siekiant conceptualizuoti socialinius įpročius ir procesus. Socialinis kapitalas suprantamas kaip atskiras individas, socialinė sanglauda, kultūra, vertybės, sveikata, išsilavinimas ir t.t. Vandermosten (2009) teigė, kad socialinė sanglauda yra visuomenės gerovės sąlyga, kuri padeda įveikti įvairaus masto problemas. Globalizacijos veikiamas socialinis kapitalas susiduria su iššūkiais: gyventojų senėjimas, socialinė izoliacija, socialinių grupių marginalizacija, migracija. Minėti iššūkiai yra kliūtis su kurios trukdo socialinio kapitalo vystymuisi. (J. Pivorienė, 2014). Kaip pažymi socialinio kapitalo teorijos šalininkai (Milana, 2012; Skačkauskienė, 2012), švietimas siejasi su socialiniu pasitikėjimu (*general trust*), skirstomu į politinį pasitikėjimą institucijomis ir socialinį pasitikėjimą žmonėmis bei bendruomenėmis (M. Bartuškaitė; A. Žilys, 2011). Socialinio kapitalo teorijos šalininkai švietimą sieja su pilietiškumu ir socialinių tinklų kūrimu. Visa tai rodo, kad egzistuojantis žemas, kai kurių, visuomenės grupių išsilavinimas, skurdas bei socialinė atskirtis yra iš anksčiau nulemti asmens šeimos patirties, bendruomeniškumo ir vertybių deficito (Gamarnikow, A. Green. 1999). J. Colemanas (1980) teigė, kad švietimo lūkesčiai, normos ir įsipareigojimai, kurie egzistuoja

šeimoje ar bendruomenėje yra svarbus socialinis kapitalas, kuris įtakoja vaiko dalyvavimą mokymosi procese, kas savo ruožtu įtakos tolimesnę jo gyvenimo sėkmę. 1990 metais socialinis kapitalas buvo siejamas su mokymosi visą gyvenimą koncepcija. Pradėti tyrimai, kurie tyrė visuomenės turimą socialinį kapitalą jo įtaką tolimesniam individo gyvenimui. (J. Vorhaus, 2014)

EBPO PISA programos tyrimuose, kuriuose pateikiami 15-mečių matematikos, skaitymo, tikslųjų mokslų pasiekimai, prieinama prie išvadų, kad turi būti sudarytos palankios ugdymo proceso sąlygos namuose ir ugdymo įstaigoje. Tyrimų rezultatai atskleidė, kad jauni žmonės iš socialiai-ekonomiškai pažeidžiamų šeimų, mokosi blogiau ir sunkiau įsitvirtina tolimesniuose gyvenimo etapuose. Galima teigti, kad individo motyvacijai ir tolimesniems mokymosi veiklos pasiekimams, ypač svarbi tėvų profesinė, socialinė, ekonominė padėtis, kuri taip pat, lemia tolimesnius vaiko mokymosi veiklos pasiekimus. Tokiu būdu išryškėja ryšiai tarp socialinių grupių ir vykstančių švietimo procesų. Tai sukuria tam tikrą ekonominės nelygybės modelį, kuris yra sąlygojamas kultūrinės, socialinės, edukacinės ir simbolinės galios (A. Green, 2005).

Desjardinį ir Schullerį (2007) teigė, kad individų mokymasis suteikia jiems įgūdžių, pasitikėjimo ir motyvacijos įsitraukti į socialinį gyvenimą. Tuo tarpu pasitikėjimas, turimi socialiniai įgūdžiai ir pilietinis dalyvavimas palengvina neformalaus, formalaus mokymosi procesą. Turimi socialiniai tinklai asmenį gali įtakoti imtis arba nesiimti mokymosi visą gyvenimą veiklos. Tai savo ruožtu suteikia galimybę socialinį kapitalą pakeisti žmogiškuoju kapitalu. (H. Knipprath, K. Rich, 2015).

Apibendrinant pastebima, kad individo siekis kuo ilgiau išsilaikyti darbo rinkoje skatina jį mokytis visuose gyvenimo tarpsniuose. Tai įtakoja jo savybių, įgūdžių bei žinių tobulinimą, kas savo ruožtu suteikia žmogiškojo kapitalo pagrindą ir tuo pačiu plėtrą. Kai kurie socialinio kapitalo šalininkai prieštarauja tokiam teiginiui ir tvirtina, kad tai, socialinės nelygybės požiūriu praranda prasmę, nes išsilavinimas turi mažai įtakos verslo, žiniasklaidos, modernių technologijų kontekste. Kita vertus, remiantis atliktais tyrimų duomenimis, turimas socialinis kapitalas, turi didelę įtaką tolimesniam individo mokymosi procesui. Vis dėlto, reziumuojant galima daryti galutinę išvadą, jog vienu ar kitu atveju socialiniam ir žmogiškajam kapitalui, MVG strategijos įgyvendinimas ir plėtra, šių dienų pasaulyje yra labai svarbus veiksnys.

1.3 Mokymosi visą gyvenimą koncepcija

Mokymasis visą gyvenimą reiškia, kad visą gyvenimą bus suteikiamos galimybės mokytis. Žinių visuomenė reiškia, kad mokymosi galimybės turi būti prieinamos visiems ir visose visuomenės srityse (A.Green, 2000). Spartus technologijų kūrimas ir darbo organizavimas lemia, kad vis didesniai kiekiui žmonių, bus reikalinga palaikyti aukštą, turimų įgūdžių lygį ir mokytis visą savo darbingą amžių.

Istoriškai susiklosčiusios trumpesnės darbo valandos ir ilgesnis laisvalaikis sukuria galimybes lankyti formaliojo ir neformaliojo švietimo mokymus, tokiu būdu atsiranda paklausa įgyti išsilavinimą skirtingose gyvenimo fazėse. Ilgesnė gyvenimo trukmė ir gyventojų senėjimas reiškia, kad vis daugiau pensininkų ieško savęs realizavimo per naujas mokymosi formas, todėl atsiranda poreikis naujų mokymosi formų ir naujų mokymosi įstaigų. Informacinių technologijų plėtojimas atveria galimybę išnaudoti naują mokymosi erdvę. (EBPO, 1996)

Suaugusiųjų švietimo būklės įvertinama ir apibūrinama žvelgiant į MVG strategijos įgyvendinimo plėtrą ir vertinimą įvairiuose ES dokumentuose. Politiniai, socialiniai, ekonominiai įvykiai lėmė, dažnai kintantį požiūrį į MVG strategiją. Suaugusiems norintiems gyventi visavertį gyvenimą, nepakako turimų žinių, todėl jie pradėjo ieškoti naujų galimybių mokytis. Suaugusiųjų švietime buvo pradėta ieškoti naujų idėjų. MVG sampratą analizuojantys teoretikai išskiria tris skirtingus požiūrius ir raidos etapus.

- Orientaciją į visuomenę;
- Orientaciją į rinką;
- Orientacija į aktyvų pilietiškumą, socialinę integraciją, įsidarbinimą ir asmenybės tobulėjimą.

Remiantis Rubenson (2001, 2004) pirmoji MVG idėjų karta susijusi su XX a. pradžioje, Anglijoje kilusiomis nuolatinio mokymosi idėjomis, (UNESCO, 1960) pakeitusiomis industrinėje visuomenėje vyravusią žmogaus gyvenimo idėją (mokslai, darbas, pensija). Įgyvendinant MVG sampratą, nuolatinio mokymosi idėja buvo išplėtotą, kad tai tapo pagrindiniu būdu reformuoti švietimą. „Nuolatinio mokymosi“ (lifelong learning) sąvoką buvo pasiūlyta vartoti kaip suaugusiųjų švietimo (adult education) sąvoką. D. Beresnevičienė (1995) pastebi, kad nuolatinis mokymasis gali reikšti kelis aspektus: įvertinant kontekstą mokymosi visą gyvenimą sąvoka gali būti vartojama kaip „suaugusiųjų švietimo“ sinonimas; norint įvardinti galimybes, kurios suteikia individui nenutrūkstama mokymąsi.

Pirmasis požiūris yra paremtas humanistiniais principais, kurie skatina visuomenę kurti kokybiškesnį gyvenimą, efektyviai prisitaikyti prie pokyčių ir juos valdyti. Antrojo etapo metu

orientavimasis į rinką lėmė sumažintą valstybės ir pilietinės visuomenės vaidmenį. OECD ir ES įtakojo, kad MVG taptų visos Europos politiniu ir strateginiu tikslu. Pasikeitė ir terminologija – nuolatinį švietimą papildė mokymasis visą gyvenimą, kuris lėmė institucijų prisitaikymą prie individo poreikių. Trečiasis požiūris formavosi po Lisabonos sutarties (2000). Šio memorandumo metu išskirti keturi tikslai, kurie išreiškė balanso tarp visuomenės, rinkos bei individo poreikių siekius.

Siekiai orientuojasi į įvairaus *amžiaus grupes, jų pagrindinių įgūdžių, visuomenės bendro kultūrinio pagrindo atnaujinimą, išsaugojimą bei socialinių ir pilietinių vertybių* (tokių kaip pilietybė, lygybė, tolerancija, pagarba) *ugdymą visą gyvenimą*. ES švietimo programa išskirstyta ir apima skirtingų pakopų mokymosi ir tolimesnio gyvenimo ugdymo sritis. Pakopoms išskiriami keturi etapai, čia taikoma skirtingos mokymosi programos:

- Ankstyvasis ir vidurinis mokymasis;
- aukštasis mokslas;
- jaunimo darbo patirtis;
- suaugusių žmonių dalyvavimas mokymesi visą gyvenimą.

Efektyvesniam ir nuoseklesniam įgūdžių ugdymui Europos Sąjunga 2008-2009 programoje „Pagrindinės kompetencijos Europoje: atviros durys viso gyvenimo mokymuisi mokyklos ugdymo programoje ir mokytojų švietime (Keycompetences in Europe: Opening doors for lifelong learners across the school curriculum and teacher education)“ oficialiai patvirtintos bendrosios kompetencijos:

- Komunikacija gimtąja kalba
- Komunikacija užsienio kalba
- Matematinis raštingumas ir IT sritys
- Mokyti dėl mokymosi
- Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai
- Iniciatyvumas ir verslumas
- Kultūrinis sąmoningumas ir raiška

Pirmiausia bendrosios kompetencijos orientuojasi į pirmąją ES švietimo sistemos programą – ankstyvąjį ir vidurinį mokymąsi, tačiau tai padeda tvirtus pamatus tolesniam MVG įgyvendinimui. Bendrasis išsilavinimas, profesinis mokymas ir lavinimas jaunam žmogui turėtų suteikti pagrindinius įgūdžius, kurie padės gyventi žiniomis grindžiamoje ekonomikoje. Švietime bendrosios kompetencijos yra priemonė jauno žmogaus noro mokytis visą gyvenimą išugdymui.

ES kuriamas požiūris ir MVG strategija pažymi, kad mokymosi procesas nenutrūkstanti veikla, po savimi įtraukianti visas amžiaus grupes. N.Longworth(2007) pastebi, kad mokymosi visą gyvenimą idėja prasideda nuo *mokymosi integravimo horizontaliai*: šeimoje, bendruomenėje, studijuojanti, dirbant, praleidžiant laisvalaikį, *ir vertikaliai*: nuo gimimo iki senatvės. Lietuvoje Linkaitytė. G. ir Žilinskaitė. L(2008) mokymosi visą gyvenimą vertina kaip dviejų paradigmu kombinaciją, kurioje įsitraukia švietimas ir mokymasis. *Švietimas kuria mokymosi galimybes, o mokymasis – procesas, kuris pasinaudoja sukurtomis galimybėmis*. Lietuvos strateginiuose planuose MVG aprėpia formalaus ir neformalaus mokymosi galimybes. Šiuose dokumentuose MVG vartojamas kaip kitų švietimo koncepcijų konotacija² (tokių kaip Suaugusiųjų švietimas, Mokymai, Tęstinis mokymasis ir t.t.) susijusių su mokymosi už formaliosios švietimo sistemos ribų.

Mokymosi visą gyvenimą samprata šių dienų visuomenėje yra susijusi su visuomene, rinka ir valstybe. Koncepcijos idėjos įgyvendinimas yra įvairiaplaniškas. Labiausiai paplitęs ir tradiciniubuvo laikomas humanistinis požiūris, kuris labiausiai orientuojasi į individą, t.y., kad mokymosi procese svarbiausias išlieka individas ir jo poreikiai. Atsižvelgiant į ES MVG memorandumą galima teigti, kad dominuoja holistinis požiūris (Papageorgiou, 2010.). Kuris pasižymi nuolatinio ir intensyviu mokymusi įvairiose gyvenimo pakopose ir paima ne tik individą, bet ir besimokančią visuomenę. Tokiam mokymuisi reikalingi gebėjimai ir motyvacija, kurie formuojami nuo pat ankstyvos vaikystės tiek *horizontalioje, tiek vertikalioje aplinkoje*. B. K. Uggla (2008) pažymėjo, jog svarbu suvokti MVG, nes tai turi galios transformuoti visuomenę.

Apibendrinant galima teigti, kad ES MVG koncepcija remiasi holistiniu požiūriu skatina intensyvų ir nuolatinį mokymąsi. ES skiria tolygiai dėmesio visoms skirtingų pakopų mokymosi ir tolimesnio gyvenimo ugdymo sritims. Kiekvienai pakopai skiriamos įvairios mokymosi programos, kuriose stengiamasi ugdyti bendrąsias kompetencijas, kurios savo ruožtu ugdo asmens savybes ir motyvaciją mokytis toliau.

1.4 Mokymosi visą gyvenimą koncepcijos plėtra posovietinėje erdvėje

1.4.1 Lietuva

1990 m. nepriklausomybę atkūrusioje Lietuvoje buvo vykdoma sisteminė švietimo reforma, kurios tikslas - klasikinę ugdymo paradigmą pakeisti humanistine ugdymo paradigma. Kaip jau buvo minėta anksčiau, Lietuvos švietimo sistemos formavimui įtakos turėjo mažėjantis vaikų skaičius, ekonominės krizės, kurios pakeisdavo sistemos finansavimo galimybes. Lietuvos

---

² Konotacija - kalbos vieneto šalutinė reikšmė, turinti semantinių arba stilistinių elementų, susijusių su pagrindine reikšme

švietimo sistemos tobulėjimui ypač padėjo įvairios Tarptautinės organizacijos, kurios skirdavo finansavimą įvairių sričių projektų įgyvendinimui Lietuvoje. 2004 m. Lietuvai įstojus į ES „atvėrė duris“ į ES struktūrinius fondus, kurie suteikė didesnes finansines galimybes švietimo sistemos tobulėjimui. Galiausiai visą apimančią sisteminę reformą pakeitė dalinės atskirties sričių reformos.

Lietuvos švietimo sistemai vieną didžiausių postūmių turėjo 2000 m. priimta Lisabonos strategija, kurios pagrindinis tikslas, kad ES taptų dinamiška ir konkurencinga, žiniomis paremta ekonomika pasaulyje. Reikėtų paminėti, kad Lietuva dalyvauja UNESCO „Švietimas visiems“ iniciatyvoje, Lietuva tapo viena pirmųjų pasaulyje(2001m.)įkūrusi Nacionalinį švietimo forumą.Nacionalinis švietimo forumas buvo nevyriausybinių bendrija, kurią sudarė mokslininkai, pedagogai, politikai, institucijų vadovai, verslininkai, kurie padėjo kurti šalies švietimo sistemą. Daryti stebėjimus ir priimti sprendimus galinčius patobulinti su švietimu susijusius klausimus. Lietuva nuo savo priklausomybės atgavimo tapo daugelio tarptautinių organizacijų narė. Dalyvauja organizacijų kaip OECD, IEA, PISA ir t.t stebėjimuose bei yra reitinguojama su kitomis pasaulio valstybėmis.

Lietuvoje MVG idėja plačiau pradėta analizuoti ir pristatyta visuomenėje tik nuo „2001 m. svarstant Mokymosi visą gyvenimą memorandumą. Formaliai įteisinta tik 2004 m., patvirtinus Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategiją“ (p. 47). MVG strategijos pradžią davė 2003 m. priimta „Švietimas visiems“ veiksmų programa, kuri aprėpė visas mokymosi sritis. MVG strategiją rengė Švietimo ir mokslo bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Čia švietimo visiems samprata susiaurinta iki suaugusiųjų švietimo: profesinio ir tęstinio mokymo. Siaurinant švietimo sampratą buvo argumentuojama: „politikos sritys, kurioms ES teikia prioritetus; MVG sritys, kuriose Lietuvoje yra daugiausia erdvės tobulėti, nes mažiausiai pasiekta“. (Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra, 2014 p. 8)

Nagrinėjant strateginius dokumentus kaip „Lietuva 2030“; „Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija“ ar suaugusiųjų švietimo tema susijusią įstatyminę bazę (kuri plačiau bus nagrinėjama 2-ame šio darbo skyriuje), pastebimas sisteminis požiūris į veiklą:mokymąsi, mokymo/mokymosi palaikymą, švietimo paslaugų teikimą, švietimo(infrastruktūros) kūrimą, švietimo politikos kūrimą. Stengiamasi kurti programas atitinkančias išsikeltus strateginius tikslus. Suteikti galimybę suaugusiems įgyti, tobulinti, keisti kvalifikaciją ir kompetencijas, kurios subrendusiam žmogui padėtų įsitvirtinti darbo rinkoje. MVG strategijoje daug dėmesio skiriama suaugusio žmogaus išsilavinimui ir „antrosios galimybės“ suteikimui t.y. suteikiama galimybė asmeniui įgyti pradinį, pagrindinį, vidurinį išsilavinimą.

Apibendrinant galima teigti, jog ES MVG strategija išsiskiria savo humanistiniu požiūriu, kuris orientuojasi į vertikalų ir horizontalų individo mokymąsi visą gyvenimą. Lietuva kurdama savo MVG strategija labiau orientavosi į ekonominį aspektą, todėl didžiausią dėmesį skyrė

suaugusiam individui. Lietuvos MVG strategijos tikslai kalba apie suaugusio asmens prisitaikymą prie besikeičiančios darbo rinkos, nes Lietuvoje tai opi problema. Nuo 2004 m. iki 2014 m. Lietuvos MVG rodiklis krito ir kilo, tačiau taip ir nepasiekė užsibrėžtų 15 proc.

1.4.2 Estija

Estija – kartu su Lietuva tapo ES nare. Per pastaruosius metus sėkmingai reformavusi savo šalies švietimo sistemą. Estija patiria spartų gyventojų demografinį senėjimo procesą, dėl labai sumažėjusio gimstamumo ir išaugusios migracijos. Pagrindinis švietimo sistemos tikslas, nurodytas Eurydice dokumentuose – sukurti palankias sąlygas asmenybės, šeimos, Estijos tautos ir etninių mažumų visapusiškam vystymuisi; sudaryti palankias sąlygas Estijos ekonominio, politinio ir kultūrinio gyvenimo plėtrai; apsaugoti jos gamtą ir kultūrą globalios ekonomikos ir kultūros sąlygomis; formuoti asmenybę, kuri gerbia ir laikosi įstatymų; puoselėti asmenybės norą dalyvauti tęstiniame mokymesi (Eurydice, Estonia 2007–2008). (Žalimienė. L et., al. 2011)

Estija kaip ir Lietuva įstojo į ES įsipareigojo plėtoti ir tobulinti MVG strategiją savo valstybėje. 2005 m. Estija priėmė „Mokymosi visą gyvenimą 2005-2008 m.“ strategiją, nors strategija orientavosi į suaugusiųjų švietimą, tačiau tai tapo pirmuoju strateginiu dokumentu po kai Estija atkūrė savo nepriklausomybę, kuris buvo skirtas suaugusiųjų švietimo tikslams.

Estijoje besimokančiojo suaugusio sąvoka neapibrėžia mokymosi procese dalyvaujančio individo amžiaus. Pagal Estijos teisės aktus suaugusio asmens, dalyvaujančio MVG veikloje pagrindinė veikla yra kita nei mokymasis. Estijoje nuo 1993 m. suaugusiųjų švietimą reglamentuoja suaugusiųjų švietimo įstatymas, kuriame numatomas suaugusiųjų individualus vystymasis yra vyriausybės ir vietos valdžios institucinis įsipareigojimas. Atsakomybė už suaugusiųjų vystymąsi tenka darbdaviams, koordinuojantiems ir įgyvendinantiems suaugusiųjų švietimo programas. Suaugusiųjų švietimas finansuojamas iš valstybės biudžeto. Pagrindinis tikslas, gerinti suaugusiųjų dalyvavimo sąlygas, kelti jų motyvaciją ir norą dalyvauti formaliajame, neformaliajame ir savaiminio mokymosi procese. Siekiant gerinti žinias ir įgūdžius, kurie leistų prisitaikyti prie visuomenės ir darbo rinkos poreikių.(Association of Estonian Adult Education Andras, 2015)

Pagrindinius šios strategijos tikslus sudaro: reikiamų galimybių sukūrimas, kiekvienam suaugusiajam dalyvauti jo poreikius ir gebėjimus atitinkančiuose mokymuose; skaidrinti skiriamą finansavimą švietimui ir mokymuisi; suteikti sąlygas ne Estijos piliečiams mokytis, prisitaikyti prie gyvenimo kitoje visuomenėje ir darbe, jiems suteikiamos sąlygos gimtąja kalba užsiimti nacionaline, kultūrine veikla; užtikrinti kokybišką mokymąsi; skleisti informaciją apie švietimo ir mokymosi galimybes, karjeros konsultavimo paslaugas; užtikrinti profesinę kvalifikaciją sistemos darbuotojams; būtina užtikrinti mokymosi visą gyvenimą sistemos veiklą ir laisvą darbo jėgos judėjimą. (Association of Estonian Adult Education Andras, 2015)

Apibendrinant galima teigti, kad Estijos MVG strategija yra įgyvendinama visais lygmenimis. Valstybė vykdo švietimo politiką, kuria skatina viešojo, privataus ir trečiojo sektoriaus dalyvavimą suaugusiųjų švietimo veikloje. Estijos dauguma suaugusiųjų švietimo įstaigų finansuojamos ne iš valstybės biudžeto, asmuo dalyvaujantis MVG užsiėmimuose turi už juos susimokėti arba už jį turi sumokėti darbdavys. Vienas iš pagrindinių Estijos MVG keliamų strategijos tikslų, rasti tinkamą schemą, kuri apimtų tris šalis - valstybę, besimokančius ir darbdavius. Estijoje atlikti tyrimai atskleidė kelias pagrindines priežastis, kodėl suaugę nenori įsilieti į mokymosi visą gyvenimą procesą: požiūris, žmonės mano, kad yra per seni užsiminėti mokymusi ir nemato prasmės dalyvauti įvairiose mokymosi veiklose; pinigų trūkumas - dalyvavimas mokymosi visą gyvenimą procese daliai Estijos gyventojų yra per brangus. (Association of Estonian Adult Education Andras, 2015)

1.4.3Latvija

Nacionalinė MVG strategija Latvijoje grindžiama individų kompetencijų didinimu, savęs vystymusi ir integracija į darbo rinką kiekviename gyvenimo etape. Siekiant skatinti strategijos įgyvendinimą ir plėtrą siekiama užtikrinti mokymosi prieinamumą; sukurti kokybišką suaugusiųjų mokymąsi. Latvijos MVG strategija kurta remiantis šalies ekonominiais ir demografiniais duomenimis, švietimo sistemą įteisinančiu teisės aktu (1998), suaugusiųjų švietimo apibrėžimu (2007), mokslo įstatymu (1999), profesinio mokymo įstatymu (1999); aukštojo mokslo institucijų teisės aktu (1995). (Ministry of education and science of the republic of Latvia, 2009)

Pagrindinis iššūkis su kuriuo susiduria Latvijos MVG strategija yra užimtumo rodiklių didinimas, kurį „Švietimas ir mokymasis 2020“ (*Education and training 2020*) programą iškelia iki 15 proc. suaugusiųjų (25-64 m.) dalyvaujančių įvairiose MVG programose. Pagal 2014 m. Eurostat duomenis Latvijos MVG rodiklis siekė 5,5 proc. Mokymosi visą gyvenimą strategijoje pabrėžiama, kad Latvijos MVG yra mažiausiai išvystytas sektorius, kuris švietimo dokumentuose nėra aiškiai atskleistas. Pradėta kurti holistinė švietimo sistema, kuri skatino ryšį tarp visų Latvijos švietimo sistemos etapų. Skatinamas žmonių išsilavinimas, nes jis yra valstybės gerovės išteklius, siekiama sukurti galimybę mokytis kiekvienam, bet kokio amžiaus asmeniui. Nepriklausomai nuo jo lyties, išsilavinimo, gyvenamosios vietos ar etninės grupės. Sukurti žmonėms laisvą prieigą prie mokymuisi skirtos informacijos. (Ministry of education and science of the republic of Latvia, 2009)

T. Koke (2008) išskyrė MVG įgyvendinimo kliūtis: politinė, valstybės politika nėra pakankamai koordinuota MVG strategijos įgyvendinime, silpnas ministerijų koordinavimas, nėra pakankamai paramos; informacijos trūkumas - nėra pakankamos informacijos apie vykdomas MVG veiklas; trūksta paramos iš šeimos ir socialinės aplinkos, kad individas galėtų dalyvauti MVG procese; žmonėms trūksta pasitikėjimo, kuris susikūrė dėl buvusios mokymosi patirties kitoje

santvarkoje. Trūksta prieinamumo sutrikusio judėjimo asmenims, nėra pakankamai galimybių asmenims tęsti pradeda mokymąsi nes žemas išsilavinimas etninėse grupėse, neišvystyta infrastruktūra kaime. Mažas dėmesys skiriamas asmenims, kurie yra pensinio amžiaus arba kurie greitai tampa tokiais, nepakankamas dėmesys skiriamas jaunų motinų persikvalifikavimui, kurios dėl motinystės turėjo palikti darbo rinką. (Ministry of education and science of the republic of Latvia, 2009)

Latvijoje, pagal Švietimo įstatymą savivaldybės yra atsakingos už neformaliojo švietimo teikimą. Vietos valdžia turi įsteigti suaugusiųjų švietimo įstaigoms numatytus švietimo paslaugų tinklus skirtus suaugusiems. Latvija pagrindinį formalųjį švietimą tęsia per bendrąjį lavinimą, profesinį mokymą ir t.t. Neformalaus švietimo galimybes suteikia vietos valdžios ir privačios švietimo įstaigos. (Country Report on Adult Education in Latvia, 2011)

Apibendrinant galima teigti, kad Latvijos MVG plėtra grindžiama ta pačia įstatymine baze kaip Lietuvos bei Estijos. Pastebima, kad Latvijos MVG strategijai trūksta aiškių apibrėžimų Latvijos švietimo įstatymuose, aiškios ir struktūruotos švietimo politikos MVG srityje.

1.4.4 Lenkija

MVG strategija Lenkijos švietimo ir mokslo ministerijai buvo pristatyta 2003 m. Ši strategija pristatė pagrindinius MVG tikslus, pagrindines veiklos kryptis. Strategija į savo veiklos lauką įtraukė nacionalinius švietimo centrus ir vietines švietimo institucijas. Į strategijos įgyvendinimą ir plėtrą buvo įtrauktos švietimo institucijos bei socialiniai partneriai. augiausia MVG strategijos įgyvendinimui įtakos turėjo „Švietimo ir praktikos“ (angl. Education and training 2010) įgyvendinimas, kuris buvo pradėtas nuo 2002 m.

Estijos MVG strategija suprantama kaip asmeninio ir socialinio vystymosi visų formų ir visais nustatymais, formaliojo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi sistema. Kuri įgyvendinama mokyklose ir profesinio mokymo centruose, universitetuose ir institucijose, taip pat, neoficialiai namuose, darbe ir bendruomenėje. 2008 -2011 m. MVG strategijos pakeitimus iniciavo Lenkijos finansų ministerija (the Ministry of Economy) teigdama, kad reikia peržvelgti strategiją ir reformuoti punktus, daugiau orientuojantis į žmogiškąjį kapitalą. Siekiant pakeltidaruotojų kvalifikaciją ir skatinti nuolatinį mokymąsi (Cedefop, 2011).

Lenkijos Švietimo ir mokslo ministerija yra atsakinga už suaugusiųjų švietimo koordinavimą, kurį vykdo per Europos profesinio ir tęstinio mokymo departamento veiklą. Departamentas yra atsakingas už suaugusiųjų išsilavinimo aspektus. Šis departamentas ne tik kuria suaugusiųjų veiklas, bet taip pat, koordinuoja mokymo programą skirtą profesiniam mokymuisi. Siekiant tobulinti švietimo sistemą, stengiamas plėtoti visų valstybės ministerijų bendradarbiavimą. (Cedefop, 2011)

Lenkijos MVG strategija išsikelia tokius tikslus: plėtoti lanksčią politiką, prisitaikant prie vykstančių pokyčių, susijusių su mokslo pažanga, naujomis technologijomis ir globalizacija, darbo rinka. Lenkijos MVG siekia kurti skaidrią sistemą profesinės kvalifikacijos srityje, kurti vieningą sistemą, kuri pripažįsta įvairiausių formų mokymosi programas, kurios suteikia profesines kvalifikacijas. Svarbiu siekiu tampa atsižvelgimas į darbo rinką. Norima tobulinti sistemos struktūros organizavimą, suteikti mokykloms daugiau lankstumo integruojant bendruosius ir profesinius subjektus. MVG strategija siekiama kurti filialus, įvairius mokymo centrus, kurie apimtų pagrindines profesines ir technines mokyklas, suaugusiųjų mokymosi įstaigas, tęstinių mokymosi paslaugų teikėjus, centrų, kurie būtų atsakingi už kvalifikacinių egzaminų rengimą. Norima stiprinti bendradarbiavimą tarp mokymo įstaigų, įtraukti darbdavius į mokymosi programų, egzaminų standartų kūrimą. Darbdavių nuomonė svarbi vertinant profesinę kvalifikaciją ir formuojant suaugusiems skirtą kursų turinį. (Cedefop, 2011)

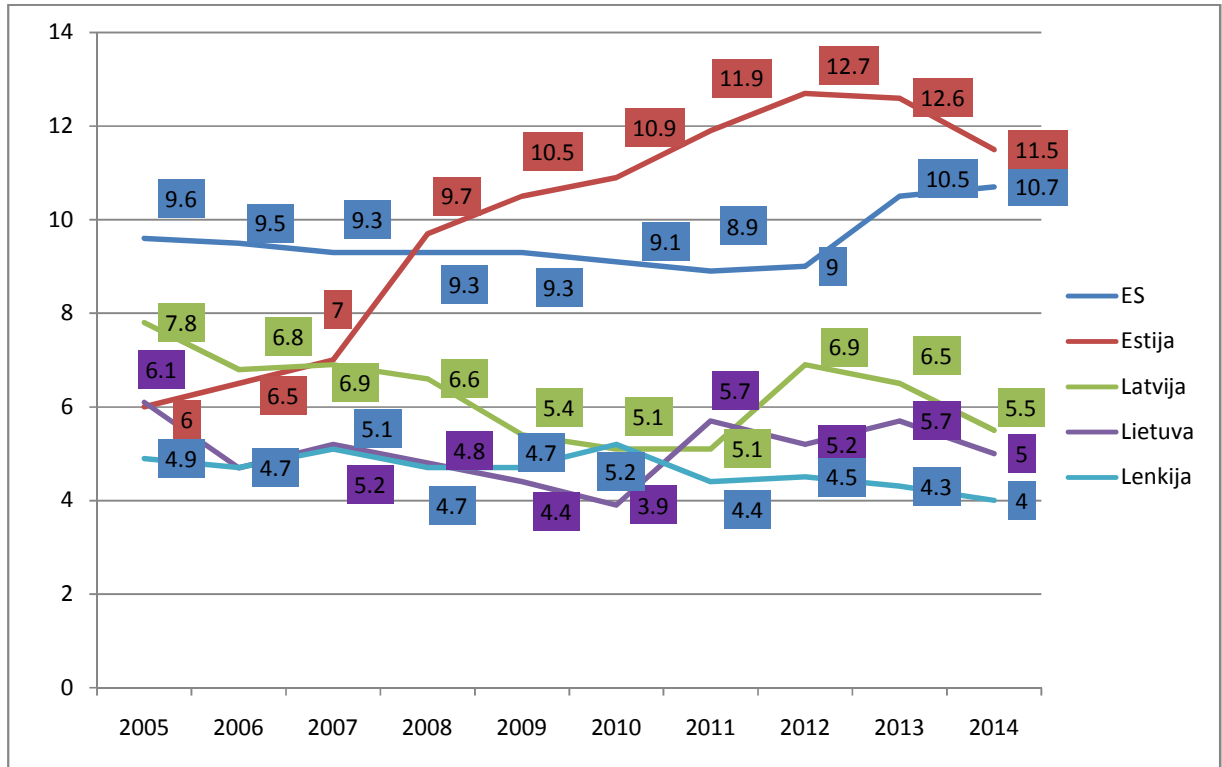
Apibendrinant galima teigti, kad Lenkijos MVG strategijos įgyvendinimas prasidėjo pakankamai neseniai. Valstybės vykdoma švietimo politika nėra struktūruota, strategija iki galo nėra apibrėžta Lenkijos įstatyminėje bazėje. Nors yra kalbama apie žmogiškojo kapitalo didinimą, suaugusiųjų asmenų įgūdžių didinimą, tačiau tam trūksta konkrečių institucijų bei nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo.

1. 5 Mokymosi visą gyvenimą plėtra posovietinėje erdvėje: panašumai ir skirtumai

MVG strategijos plėtra ES šalyse yra labai svarbus aspektas siekiant išlaikyti regiono konkurencingumą ir spartų prisitaikymą prie besikeičiančios aplinkos. Atskirai kiekviena ES šalis turi būti motyvuota gerinti ekonominę, socialinę šalies padėtį, nes vienos valstybės krizė (bet kurioje srityje), vienaip ar kitaip, paliečia visas ES šalis. Kadangi „Europa 2020“ MVG strategijos plėtra yra pažymėtas kaip vienas iš svarbiausių, šio laikotarpio strateginių punktų, tai kiekvienos valstybės vykdoma politika turi vadovautis numatytais tikslais.

Posovietinė erdvės valstybės iš likusių ES narių išsiskiria savo istorine praeitimi. Vienos valstybės, kaip Lietuva, vis dar susiduria su sovietiniu palikimu, kuris pasireiškia per visuomenės požiūrį, pilietiškumą, socialinę gerovę. Latvijoje, Lietuvoje, Lenkijoje, Estijoje ir visoje Sovietų Sąjungoje kaip teigia L. Dromantienė (2008) pagrindiniai socialinės gerovės principai rėmėsi visišku visuomenės užimtumu t.y. kiekvienas asmuo turėjo darbą, dirbo pagal savo galimybes, turimus sugebėjimus, tačiau niekas nebuvo skatinami tobulėti, toliau mokytis, todėl Latvijai, Estijai, Lenkijai ir Lietuvai yra nelengva, per pakankamai trumpą laiką pakeisti žmonių požiūrį į tęstinį mokymąsi, o besimokančiam suaugusiam asmeniui sukurti visas reikiamas sąlygas dalyvauti mokymosi veikloje. Todėl stojant į ES visoms Lietuvos kaimyninėms valstybėms teko

priimti ES vykdomos politikos pagrindines nuostatas, įgyvendinti keliamus reikalavimus. Vienas reikalavimas apėmė MVG strategijos tobulinimą ir plėtrą. Pradėta sekti ir lyginti mokymosi veikloje dalyvaujančių suaugusių asmenų kiekį, kuris pateiktas 1-ame paveiksle.

1 pav. 25-64 metų amžiaus moterų ir vyrų procentas švietime ir mokymesi (per 4 paskutines savaites) (proc.) (sudaryta autorės pagal Eurostat duomenis)

1-ame paveiksle pateikti duomenys atskleidžia Latvijos, Estijos, Lenkijos ir Lietuvos MVG rodiklio kaitą. Grafike iš karto krinta Estijos MVG rodiklis, kuris 2005 m. iki 2007 m. kilo palaipsniui, tuo tarpu nuo 2009 m. pastebimas greitas šuolis ir užtikrintas kilimas iki 2012 m. Per 2013 m. ir 2014 m. Estijos MVG rodiklis šiek tiek nukrito, tačiau net nukritęs iki 11.5 proc. jis buvo aukščiau bendro ES rodiklio. 1-ame paveiksle išsiskiria ir Latvijos MVG rodiklio kreivė, kuri 2005 m. buvo 7.8 proc. tačiau vėlesniu laikotarpiu rodiklis nusileidęs taip ir nepasiekę 7.8 proc. Didžiausias Latvijos MVG nuosmukis pastebimas 2011 m. kada MVG rodiklis siekė viso labo 5.1 proc. Tuo tarpu, Latvijos rodiklis 2012 m. pakilęs iki 6.9 proc. 2014 m. vėl nukrito iki 5.5 proc. Paradoksalu, tačiau kai visų rodikliai krito (2007 m.) Estijos rodiklis kilo, o kai kitose valstybėse buvo juntamas nežymus pakilimas (2013 m.), Estijos MVG nežymiai krito

Kaip matoma, Lietuvos ir Lenkijos MVG rodikliai nuo 2005 m. iki 2014 m. keitėsi praktiškai tolygiai. 2005 m. Lietuvos rodiklis siekė 6.1 proc. ir buvo didesnis negu Lenkijos, kuris

buvo pasiekęs 4.7 proc. dydį. Didžiausias Lietuvos nuosmukis pastebimas 2010 m. kai rodiklis siekė 3.9 proc., o štai Latvijos žemiausias MVG rodiklis buvo 2014 m. siekė 4 proc. Atsižvelgiant į MVG rodiklio kaitą bei ankščiau aptartą valstybių vykdomą politiką, galima išskirti esminius šių valstybių panašumus ir skirtumus MVG strategijos įgyvendinime.

Panašumai: Pagrindinis Estijos, Lietuvos, Lenkijos ir Latvijos panašumas yra tas, kad jos visos vadovaujasi ta pačia ES įstatymine baze, todėl siekia tų pačių tikslų - kelti MVG rodiklį. Taip pat vienas iš esminių panašumų tai - gimstamumo mažėjimas, didelė emigracija, gyventojų senėjimas, tai bendra viso regiono problema, kuri turi įtakos MVG rodiklio kaitai.

Skirtumai: Nors ir yra vadovaujamosi ta pačia ES įstatymine baze, tačiau Lietuvos ir Latvijos MVG strategijos įteisinimas vyko panašiais etapais, tačiau Lietuvoje MVG formaliai įteisinta 2003 m, o Latvijoje 1998 m. Tuo tarpu Estija 2005 m. įteisino ir priėmė 2005-2008m. MVG strategiją. Lenkijoje, tuo tarpu, apie MVG strategiją imta kalbėti tik 2002 m. Prie MVG strategijos plėtros bei žmogiškojo ir socialinio kapitalo kėlimo prisideda valstybių demografiniai skirtumai, tai bendra visoms valstybėms.

Apibendrinant galima teigti, jog MVG plėtroje didžiausią pažangą yra padariusi Estija, kurios rodiklis (ir visi švietimo rodikliai) praktiškai visas Pabaltijo valstybeslenkia dvigubai. Estijos vykdoma politika MVG srityje, galima laikyti kaip gerą pavyzdį kitoms Pabaltijo valstybėms. Kita vertus, nors Estijos MVG ir aukštas, tačiau ji kaip ir visos likusios šalys susiduria su žmonių motyvacijos problema. Visuomenės skeptišku požiūriu į suaugusiųjų tęstinį mokymąsi.

MOKYMOŠI VISĄ GYVENIMĄ STRATEGIJA LIETUVOJE

Įvertinus Lietuvos švietimo rodiklius ir juos palyginus su Europos Sąjungos 2020 keliamais siekiais, pastebėta, kad Lietuva yra nemažai pasiekusi švietimo prieinamumo srityje. Lietuvoje didžioji dalis gyventojų (25-64 metų) turi vidurinį išsilavinimą. Taip pat didžioji dalis 30-34 m. amžiaus žmonių turi aukštąjį išsilavinimą, o tai jiems leidžia dirbti geriau kvalifikuotą ir daugiau apmokamą darbą. Didesnį išsilavinimą turintys asmenys siekia didesnio tobulėjimo savo asmeninėje ir profesinėje veikloje. Lietuva pasižymi išsilavinusia ir norinčia tobulėti visuomene, tačiau Lietuvos MVG rodiklis yra vienas žemiausių tarp ES šalių. Pagal LSD duomenis 2014 m. Lietuvos MVG rodiklis tesiekė 5 proc. MVG rodiklis kildamas ir krisdamas nepriartėja prie Lietuvos švietimo strategijoje išsikeltos tikslo (15 proc.), todėl yra svarbu išsiaiškinti kokios veiklos buvo vykdomos norint plėtoti MVG strategiją, su kokiais sunkumais teko ir tenka susidurti. Ši dalis yra skirta apžvelgti Lietuvos MVG teisinę bazę, aptarti kokios institucijos ir organizacijos yra atsakingos už MVG veiklą. Išsiaiškinti su kokiomis problemomis tenka susidurti norint pakelti MVG rodiklį.

ES komisijos MVG strategijoje vartojamas *humanistinis požiūris į švietimą, Lietuvos MVG strategijoje buvo pakeistas ekonominiu požiūriu*, tai įvyko todėl, kad buvo orientuojamasi į žmonių išteklių maksimizavimą. Greta MVG programos atsirado ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros programa, kuri orientavosi būtent į tas asmens grupes, kurių nebuvo MVG strategijoje. Bendro lavinimo mokykla savo ruožtu turi savo bendrojo lavinimo programas ir bendrąsias kompetencijas, kurios buvo patvirtintos 2008 m. 2008 m. priimtoje atnaujintoje MVG strategijoje buvo numatyta gilesnė ir kokybiškesnė MVG sistemos plėtra. Kuri turėtų aprėpti visą mokymosi veiklą, vykstančią bet kuriame asmens amžiaus tarpsnyje. Atnaujintoje MVG strategijoje individas turėtų siekti tobulinti savo turimas kompetencijas.

Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ ir 2014-2020 metų Nacionalinė pažangos programoje, MVG minimas kaip vienas iš svarbiausių strateginių tikslų, kuris turi būti įgyvendinamas visuose lygmenyse ir aprėpti visas socialines sritis. 2013-2022 metų švietimo strategijoje siekiama „sutelkti ne tik švietimo bendruomenę, bet ir visus Lietuvos žmones nuolat kryptingai mokytis, siekiant asmeninės ir šalies sėkmės“ (p. 11).

2.1 Mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimas Lietuvoje

Lietuva atkūrusi Nepriklausomybę iš karto pateko į kaitos tarpsnį, kurį skatino vidiniai ir išoriniai veiksniai: globalizacija, informacinės (žinių) visuomenės sklaida, rinkos skatinama ūkio

plėtra, dideli diferenciacijos ir atskirties procesai, demografiniai pasikeitimai. Daugiausia pasikeitimų lėmusi Lietuvos integracija į ES ekonominę, kultūrinę, švietimo erdvę. Visuomenei ir valstybei teko kiek įmanoma labiau išnaudoti vykstančių procesų naudą visuomenės ir valstybės gerovės kėlimui bei sumažinti kylančius neigiamus padarinius. Šioje vietoje svarbų vaidmenį atliko švietimas. „Nors socialinis bei kultūrinis švietimo poveikis pozityviai raidai stiprėjo, Lietuvos švietimo sistema dar neįstengė tinkamai parengti asmens bei visuomenės gyvenimui ir veiklai sparčiai besikeičiančiomis aplinkybėmis“ (Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra, p14).

Švietimui įtakos turėjo globalizacija, kuri švietimo sistemos plėtrai leido pritaikyti kitų Vakarų valstybių patirtį globalizacijos veikiamoje visuomenėje, švietimui tenka susidurti su tautiniu ir kultūriniu išsaugojimu, stiprėjanti konkurencija darbo rinkoje sumažino nekvalifikuotos darbo jėgos paklausą. Svarbią reikšmę užėmė turimi individų gebėjimai, žinios bei mąstymas. Lietuvos švietimui reikėjo pradėti šviesti visuomenę kuriant jų dorinę brandą, ugdant kompetencijas, tobulinti aukštojo mokslo sistemą. Stipriai išaugusi kvalifikuoto darbo paklausa padidino aukštojo mokslo poreikį, tačiau padidėjusi bendram besimokančiųjų kiekiui nedarbo rodikliai išliko aukšti. (ten pat, p 14). Vienas svarbiausių tikslų buvo užtikrinti jaunimo ir suaugusiųjų asmenų mokymosi poreikių tenkinimą. Tam pirmiausias dėmesys buvo skiriamas įstatyminės bazės kūrimui. Tenkinant jaunimo ir suaugusiųjų asmenų mokymosi poreikius, nubrėžiant naujas MVG koncepcijos veiklas, naujas plėtros gaires bei apibrėžiant naujus struktūrinius pokyčius, suaugusiųjų švietimo plėtotė yra apibrėžiama tokiuose dokumentuose kaip:

- „Lietuva 2030“ - šiame strateginiame dokumente išsikeliamas tikslas *sukurtiveiksmingą MVG sistemą, kuri savo veikloje efektyviai pritaiko informacinius ryšius ir naujų technologijų galimybes*. Šie veiksmai turėtų leisti visuomenei įgyti būtinų žinių bei gebėjimų reikalingų jų profesiniam ir asmeniniam tobulėjimui. Svarbus siekis keliamas siekiant sukurti nacionalines programas, kurios gebėtų atskleisti asmenų polinkius ir gabumus (Valstybinė pažangos strategija „Lietuva 2030“ punktą 5.8).

- „2014-2020 m. Nacionalinė pažangos programa“ - šis dokumentas orientuotas *sukurti suaugusiųjų mokymosi sąlygas ir paskatas*. Šiam tikslui pasiekti būtina stiprinti suaugusiųjų asmenų motyvaciją mokymuisi, didinti prieinamumą, gerinti mokymosi paslaugų kokybę. Nacionalinės pažangos strategijoje yra išskirti šie būtini punktai: „susieti lėšas su besimokančiojo poreikiais; daug dėmesio skirti dirbantiesiems ir socialinę atskirtį patiriantiems, vyresnio amžiaus, kaimo vietovių žmonėms; diegti neformaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemą; sukurti lanksčias ir prieinamas neformalaus mokymosi priemones, skirtas kūrybiniam gebėjimams ir asmenybei visapusiškai tobulinti; užtikrinti formalaus profesinio mokymo paslaugų prieinamumą visą darbo

laiką dirbantiems žmonėms; diegti lanksčias ir prieinamas mokymosi formas; sudaryti galimybę siekti kvalifikacijos dalimis“ (2014-2020 m. Nacionalinė pažangos programa, 1.1.3 uždavinys)

- „Valstybinė studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų programa“ - vienas iš uždavinių sudaryti palankias mokymosi visą gyvenimą paslaugų plėtros sąlygas aukštosiose mokyklose. (Valstybinė studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų programa, 5.5 punktas).

- „Valstybinė švietimo 2013–2022 m. strategija“ - Vienas iš strateginių tikslų garantuojant švietimo sistemos veiksmingumą, sukurti paskatų ir vienodų sąlygų mokytis visą gyvenimą sistemą, grįstą veiksminga pagalba atpažįstant save ir renkantis kelią veiklos pasaulyje: skatinti mokymosi visą gyvenimą įvairovę, įtraukiant kultūros įstaigas ir verslo atstovus, kurti lankstesnę prieinamumo sistemą; organizuoti edukacinę pilietinę veiklą; stiprinti motyvaciją mokytis ir plėtoti mokymosi visą gyvenimą integralumą; sudaryti sąlygas savarankiškai valdyti karjerą, formuojant karjeros rinkimosi sąmoningumą ir ugdymosi tęstinumą; sukurti darnią suaugusiųjų švietimo sistemą, apimančią ir neformaliai įgytų kompetencijų pripažinimą. (Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija, 19.3 punktas, p 39)

- „Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas“ - suteikti teises garantijas asmeniui įgyvendinti įgimtą teisę visą gyvenimą ugdyti savo asmenybę; laiduoti galimybę įgyti žinių ir gebėjimų, atrasti naujų gyvenimo prasmų; skatinti ne tik gerinti profesinius įgūdžius, bet ir kurti prasmingą laisvalaikį; skatinti būti aktyviu demokratinės visuomenės nariu (Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas 1.2 punktas, 2014)

- „Neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtros 2014–2016 m. veiksmų planas“ - tikslas sukurti suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistemą, kuri sudarytų sąlygas suaugusiųjų asmenų socialinei ir darbinei įtraukčiai, aktyviam pilietiškumui ir asmeniniam tobulėjimui:

- Sudaryti sąlygas įgyti bendrąsias kompetencijas, formuoti teigiamas mokymosi visą gyvenimą nuostatas, plėtojant formaliojo ir neformaliojo švietimo galimybes,
- Sudaryti palankias mokymosi visą gyvenimą plėtros sąlygas profesinio mokymo įstaigose, aukštosiose mokyklose bei užtikrinti jų kokybę; sukurti tolygią finansinių ir organizacinių paskatų sistemą, sudarančią palankesnes sąlygas suaugusiųjų dalyvavimui mokymosi visą gyvenimą veiklose.

Peržvelgus Lietuvos įstatyminę švietimo bazę, galima prieiti prie išvados, jog suaugusiųjų švietimas - vienas svarbiausių mokymosi visą gyvenimą aspektų. Todėl norint tinkamai vykdyti MVG strategijoje keliamus tikslus suaugusiųjų švietimo kontekste svarbią reikšmę turi NVO ir įvairios asociacijos, kurios atstovauja suaugusiųjų interesus.

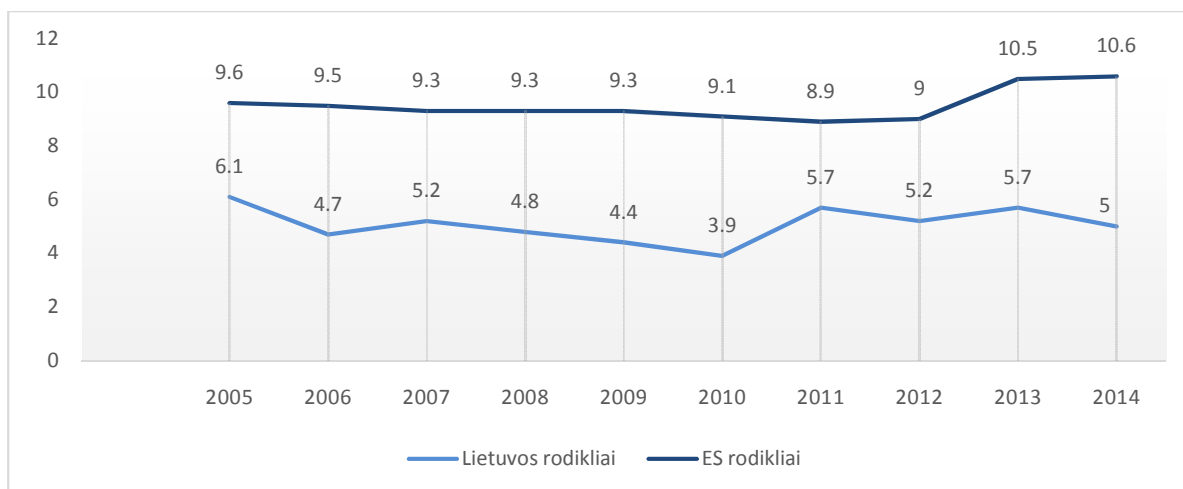
2.2 Mokymosi visą gyvenimą rodiklio kaita Lietuvoje

Tenkinant jaunų žmonių mokymosi poreikius Lietuvos švietimo sistemai pavyko padidinti aukštą išsilavinimą turinčių asmenų kiekį. Pagal 2014 m. Lietuvos statistikos departamento duomenis Lietuvoje profesinį išsilavinimą įgyja 7.3 proc. žmonių, aukštąjį universitetinį (bakaluro ir magistro) laipsnį įgyja 41,5 proc., doktorantūros studijas baigia 0,7 proc. asmenų, o tai sudaro daugiau nei pusę šalies gyventojų. 1 lentelėje pateikti Eurostat 2014 m. duomenys, kuriuose matoma, kad Lietuvoje yra 30.8 proc. 15-34 metų amžiaus žmonių turinčių aukštąjį išsilavinimą, kai tuo tarpu ES šalių vidurkis siekia 24.5 proc. iš 1-a lentelėrodo, kad Latvijos, Estijos ir Lenkijos duomenys taip pat 3-4 proc. žemesni.

1 lentelė. *Aukštasis mokslas (5-8 lygiai) tarp 15-34 m. amžiaus žmonių*(sudaryta autorės pagal Eurostat duomenis)

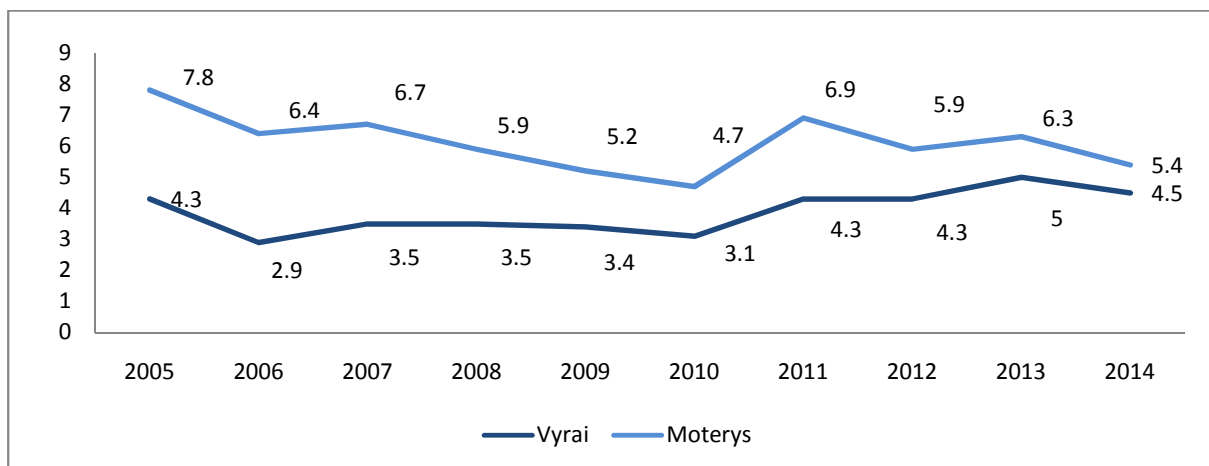
Šalis/metai	2014
Europos Sąjungos šalių vidurkis	24.5 proc.
Lietuva	30.8 proc.
Lenkija	27.7 proc.
Latvija	26.6 proc.
Estija	26.5 proc.

Tuo tarpu, 2003-2012 valstybinės švietimo strategijos nuostatuose buvo pabrėžiama „švietimo visiems“ siekių įgyvendinimas, tarp kurių buvo tikslas - „siekti, kad besimokančių darbingo 25-64 metų amžiaus asmenų santykinė dalis išaugtų bent jau iki 15 proc.“ (p.109) šį tikslą buvo siekiama pasiekti iki 2015 metų. 2005 m. Lietuvos MVG siekė 6.1 proc. per tą laiką rodiklis neženkliai pakilęs vėl krito ir išliko vienas žemiausių tarp ES šalių, kaitą galima matyti 2-ame paveiksle, kur Lietuvos MVG rodiklio kaita, kuri yra sulyginama su bendru ES šalių rodikliu.

2 pav. Lietuvos ir ES mokymosi visą gyvenimą rodiklio kaita
(sudaryta autorės pagal Eurostat ir Lietuvos statistikos departamento duomenis)

Pateiktame 2-ame paveiksle, šalia Lietuvos rodiklio duomenų kaitos pastebimair bendro ES rodiklio kaita, todėl galima teigti, jog ne tik Lietuvos, bet ir visos Europos rodikliai kinta. Nuo 2005 m. iki 2013 m. bendras ES rodiklis palaipsniui krito, kol staigiai pakilo iki 10,5 proc. Tuo tarp Lietuvos rodiklis krito, todėl 2008 m. buvo peržvelgta ir atnaujinta MVG strategija, tačiau 2010 m. rodiklis nukrito iki 3.9 proc. kol 2013 m. pasiekė turėtus 5,7 proc. Pagal statistikos departamento duomenis 2014 Lietuvos MVG rodiklis siekė 5 proc. 3 paveiksle galima matyti vyrų ir moterų pasiskirstymą mokymosi veikloje.

3 pav. 25-64 metų amžiaus moterų ir vyrų kiekis mokymosi visą gyvenimą veikloje (per 4 paskutines savaites) (proc.) (sudaryta autorės pagal Eurostat duomenis)

Informacija, kuri pateikiama 3-ame paveiksle atskleidžia, jog MVG veikloje daugiau dalyvauja moterys nei vyrai. Pagal 2014 m. Lietuvos statistikos departamento duomenis vyrai lenkia moteris tik profesiniame mokyme. Šioje mokymosi įstaigoje vyrų mokosi 7,7 proc., o moterų

6.9 proc., kai ,tuo tarpu, bakalauro ir magistro studijų programose mokosi 48,2 proc. moterų, vyrų 35.1 proc. Doktorantūros studijų programoje moterų mokosi 0,8 proc., o vyrų 0,7 proc. (Lietuvos statistikos departamentas).

2.2.1 Žemo MVG rodiklio priežastys

Bendrą ES ir Lietuvos MVG rodiklio smukimą lėmė pasikeitusi pasaulio ekonominė padėtis, kuri sukretė šalių socialinę pusiausvyrą ir švietimo padėtį. Krizės laikotarpiu smukęs darbo užmokestis ir socialinis bei ekonominis šalių pajėgumas sudavė smūgį švietimo srityje dirbusiems žmonėms. Pasak OECD mokslininkų 2009 metais kai kurios šalys pajuto kaip smuko jų mokytojų algos ir visuomenės sąlygos, į tų šalių sąrašą patenka ir Baltijos šalių regionas.

MVG rodiklio nestabilumas parodo, jog Lietuvai būdingas didžiausias ekonominis nestabilumas. B. Gruževskis ir I. Blažienė (2005) yra minėję, jog per pastaruosius 10 metų, Lietuvos BVP augo ir krito sparčiausiai iš visų ES, kas automatiškai išbalansavo socialinę šalies padėtį.

Lietuvos bendrasis produktas (toliau BVP) buvo vienas mažiausių ES šalių tarpe, taip pat BVP dalis, tenkanti darbuotojams vienas žemiausių tarp ES šalių. Žemas ekonominis vystymasis skatino ir skatina žemą žmoniškųjų išteklių naudojimą, visuomenės motyvaciją, MVG institucijų plėtrą, padidina socialinę šalies atkirtį. Dalis 2007 m. įkurtų institucijų, tokios kaip Kvalifikacijų tarnyba, „kuri buvo atsakinga už kvalifikacijų sistemą siekiant užtikrinti kvalifikacijų atitiktį ūkio reikmėms, jų skaidrumą, palyginamumą, mokymosi tęstinumą, asmenų profesinį judumą“ 2009 m. buvo likviduota.

Prasta šalies ekonominė ir socialinė padėtis paskatino didelę emigraciją ir imigraciją, tokiu būdu taip pat sudaromos sąlygos didelei žmonių kaitai, kuris skatino nuotolinio mokymosi modelius, tačiau toks nuotolinis mokymas kelia rūpesčių tiek mokytiems nusprendusiems žmonėms, tiek pedagogams arba dėstytojams. Viso MVG strategijos gyvavimo laikotarpiu buvo skatinamos įvairios mokymosi programos, kurios buvo paremtos projektine veikla ir ES finansavimu, tačiau tie mokymai aprėpdavo siaurą ratą žmonių, tokiu būdu nesudarant sąlygų mokyti visiems norintiems

2011 metų rodiklių pakilimą galėjo lemti ES paramos lėšos vykdytos intervencijos neformaliojo švietimo ir ikimokyklinio ugdymo plėtros srityje. 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos lėšomis buvo finansuojama absoliuti dauguma neformaliojo švietimo paslaugų, kadangi dėl krizės buvo sumažintos nacionalinės lėšos šiai sričiai. Įgyvendinant švietimo sektoriaus investicijas buvo orientuojamasi į atokesnes kaimo vietas.

Nepastovų ir nuolat kintantį rodiklį lemia besikeičianti valstybės valdančioji dauguma. Su nauja politine jėga vyksta nauji MVG strateginių veiksnių keitimai ir prioritetinės vietos keitimas. Tokiu būdu nelieka pastovumo. MVG strategijos laikotarpiu yra buvę, jog pasikeitus

politinėms valdžioms neliko politinės jėgos, kuri būtų įsipareigosi plėtoti ar vykdyti MVG strateginius tikslus. Pasikeitus politinėms jėgoms, dažnai pasikeičia ir numatytų siekių finansavimas, tokiu būdu siekių atsisakoma, įgyvendinami su išlygomis arba jų atsisakoma (Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra, 2014 15 p.).

Apibendrinant galima teigti, jog žemą ir nepastovų Lietuvos MVG rodiklį lėmė ir vis dar lemia šie aspektai: ekonominė, socialinė, politinė šalies padėtis. Šalies ekonominė padėtis lemia kokios investicijos bus skiriamos švietimui ir kuri dalis atiteks MVG strategijos tikslų įgyvendinimui, čia prisideda ir politinės valdžios požiūris į MVG strategiją ir jos numatytus tikslus, taip sukurdami galimybes nevykdyti numatytų veiklų, kurios leistų socialiai atskirtiems žmonėms, neatsižvelgiant į jo ekonominę padėtį dalyvauti įvairiose mokymosi ir tobulėjimo programose, kurios suteiktų įgūdžių reikiamų darbo rinkai. Čia svarbus aspektas yra ir tarp institucinis bendro tikslo siekimas. Socialinė žmonių padėtis įtakoja jų motyvaciją ir norą mokytis ir tobulėti asmeninėje bei profesinėje srityje. Todėl daroma išvada yra tokia, kad MVG rodiklio kaita buvo įtakota šalies ekonominės, socialinės ir politinės padėties, įtakota visuomenės savijautos ir motyvacijos.

2.3 Suaugusiųjų švietimo kryptis ir įstaigos

Kaip teigia G. M. Linkaitytė ir L. Žinskaitė (2008 m.) Suaugusiųjų švietimą reglamentuojančių dokumentų yra daug (tą galima buvo pastebėti Lenkijos, Lietuvos, Estijos, Latvijos MVG strategijos įgyvendinimo analizėje). Vartojamų terminų, apibūdinančių suaugusiųjų švietimą taip pat labai daug. Todėl vykdomi pakeitimai suaugusiųjų mokyme tapo sunkiu, ilgai besitęsiančiu, iššūkiu. Ekonominio sektoriaus dėka MVG visą gyvenimą strategija tapo vienu iš

Pagal Teresevičienę (2006) formalusis išsilavinimas yra organizuotas profesionalių švietėjų, pagal suaugusiems sudarytas mokymosi programas, todėl daugiausiai suaugusiųjų formalųjį išsilavinimą įgyja mokydamiesi dar mokykloje, o vėliau aukštojoje ar profesinėje mokymosi įstaigoje. Tačiau šiuo metu prasiplėtus suaugusiųjų švietimo apimčiai, MVG sąvoka ir teikiami suaugusiųjų mokymai tampa labiau visuomeniški, todėl formaliojo švietimo žinių nepakanka. Šiuo laikotarpiu, nagrinėjant suaugusiųjų švietimo padėtį Lietuvoje pastebimas ryškus perėjimas nuo formaliojo švietimo prie neformalaus.

Pagal G.M. Linkaitytę(2011), kuri rėmėsi Foley(2007) neformalusis švietimas naudojamas tada kai suaugusiam kyla atsitiktinis ar vienkartinis mokymosi poreikis. Tokio proceso veiklai nėra būtina standartinio mokymosi vieta, paskaitos ir užsiėmimai gali vykti darbe, bibliotekoje ir t.t. Prieš tai nagrinėjame skyriuje pastebima, kad suaugusiųjų švietimas apibrėžiamas neformaliojo švietimo įstatyme, taip pat iš yra žinoma, jog suaugusiųjų, kurie mokėsi pagal formalųjį švietimą, rodiklis yra vienas aukščiausių tarp ES šalių (1-a lentelė). Kadangi Lietuva kaip

ir visos ES šalys yra suinteresuota kelti gerovės valstybės žmogiškąjį ir socialinį kapitalą, todėl tobulinamiems individų įgūdžiams reikia neformaliojo švietimo ugdymo programų (G.M. Linkaitytė, et al., 2011). Reikėtų paminėti, kad Lietuvoje suaugusiųjų švietimą padeda organizuoti 2-oje lentelėje pateiktos įstaigos.

2 lentelė. Partneriai padedantys organizuoti suaugusiųjų mokymą

(sudaryta autorės pagal Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymą (2014), Lietuvos neformaliojo suaugusiųjų švietimo tarybos nuostatus (2014), Lietuvos suaugusiųjų mokymo centrų vadovų asociacijos įstatus (2012), Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos įstatus (2009)).

	Kada įkurta taryba/asociacija? Koks tarybos/asociacijos įkūrimo tikslas?	Kokios tarybos/asociacijos veiklos?
Suaugusiųjų švietimo taryba	Valstybinė taryba įkurta 1998 m. Jos <i>tikslas</i> koordinuoti valstybinių ir savivaldybių neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstaigų veiklą, nustatyti jų prioritetines kryptis.	Taryba teikia siūlymus dėl suaugusiųjų švietimo strateginių tikslų bei plėtros. Skatina įvairių institucijų, darbdavių bei darbuotojų interesus atstovaujančių organizacijų bendradarbiavimą sprendžiant suaugusiųjų švietimo problemas.
SMCVA	Valstybinė asociacija įkurta 1996 m. Jos <i>tikslas</i> prisidėti prie valstybės suaugusiųjų formaliojo ir neformaliojo švietimo politikos formavimo ir įgyvendinimo.	Siūlymų susijusių su formaliuoju ir neformaliuoju suaugusiųjų švietimu teikimas LR ŠMM, savo narių profesinių ir socialinių interesų gynimas, bendradarbiavimas su tarptautinėmis organizacijomis.
LSSA	Nevalstybinė, pelno nesiekianti asociacija, įkurta 1992 m. Jos <i>tikslas</i> suburti suaugusiųjų mokyklų mokytojus, institucijas bendrai veiklai, atstovauti švietėjų interesus, ugdyti nuolatinio ugdymosi poreikį suaugusiųjų tarpe.	Suaugusiųjų mokymo metodų tobulinimas, darbo su suaugusiųjų auditorija įgūdžių lavinimas, NVO lyderių mokymas, NVO strategijų kūrimas, suaugusiųjų pilietinių įgūdžių lavinimas, suaugusiųjų socialinių iniciatyvų raiškos galimybių plėtojimas.

Šios nevyriausybines organizacijas rūpinasi suaugusiųjų švietimo plėtra ir kokybe. Šiame darbe taip pat yra išskiriamos kelios mokymosi įstaigos, kurios glaudžiai bendradarbiauja su 2-oje lentelėje pateiktomis organizacijomis, tai profesinio mokymosi įstaigos ir Trečio amžiaus universitetai (TAU). Šios mokymosi įstaigos veikia besiremdamos formaliuoju ir neformaliuoju švietimo modeliu. Tai yra profesinės mokymosi įstaigos bei Trečiojo amžiaus universitetai (TAU). Šiose mokymosi įstaigose suaugusieji gali įgyti naujų žinių, naujų įgūdžių, kurie ne tik leistų jiems produktyviai ir įdomiai praleisti laisvalaikį, bet ir sukurtų galimybę įsilieti į darbo rinką.

2010 m. Lietuvos švietimo sistemoje buvo pradėtas įgyvendinti projektas „Suaugusiųjų švietimo sistemos plėtra suteikiant besimokantiems asmenims bendrąsias kompetencijas“, kuris

buvo skirtas visapusei sistemos plėtrai visoje Lietuvoje. Vykdomas projektas įtraukė suaugusiųjų mokyklas, kurios teikia vidurinį išsilavinimą, profesines mokymosi įstaigas (kuriomis bus remtasi tyrimo eigoje), taip pat įvairius suaugusiųjų centrus, trečiojo amžiaus universitetus. Šio darbo tyrimo dalyje daugiausiai dėmesio bus skirta profesinio ugdymo įstaigos ir TAU veiklos kokybėms nagrinėti. Remiantis profesinio mokymo veiklos aprašu (2015); profesinio mokymo Lietuvoje aprašu (2013), galima teigti, kad Lietuvoje profesinio mokymo įstaigų populiarumas kyla dėl ten teikiamų kokybiškų mokymo paslaugų, taip pat suaugusieji mokydami profesinėje mokymosi įstaigoje įgiję specialybę ir daugiau praktikos, kuri jiems leidžia laisviau, lengviau įsiliesti į darbo rinką. Paradoksalu, tačiau atsižvelgiant į švietimo ir moksli ministerijos skelbiamus duomenis Lietuvoje daugėja į profesines mokymosi įstaigas ateinančių suaugusiųjų, kurie jau turi įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą (tai visai priešinga, negu Vokietijoje, kurioje pradeda nuo žemesnio laiptelio ir žengiama link aukštesnio t.y. individai pirčiau įgiję profesinį išsilavinimą ir jeigu nori, vėliau gali stoti į universitetus). Remiantis profesinio mokymo aprašu, pastebima, kad Lietuvoje darbdaviai bendradarbiauja su profesinėmis mokymosi įstaigomis, suteikdami savo darbuotojams tiek geresnes darbo galimybes, tiek tęstinio mokymosi galimybes.

Kita suaugusiųjų mokymosi įstaiga yra TAU, kuri labiau orientuojasi į suaugusiųjų neformalų suaugusiųjų mokymąsi Lietuvoje. TAU – savarankiška, savanoriška organizacija, savo veikla užtikrinanti vyresnio amžiaus žmonių geresnę socialinę integraciją į visuomenę, skatinanti jų efektyvų, produktyvų ir turiningą gyvenimą, palaikant jų darbingumą, fizinį aktyvumą. (R. Zablackė, M. Vanagaitė, 2015). Remiantis dviem tyrimais „Trečiojo amžiaus universitetų sistemos veiklos analizė“ (2012) ir „Trečiojo amžiaus universitetai Lietuvoje: situacijos analizė ir plėtros gairės“ (2014), buvo pastebėta, kad daugėjant TAU, daugėja ir suaugusiųjų asmenų dalyvavimas mokymosi veiklose. Todėl galima daryti išvadą, kad TAU plėtra Lietuvoje suteikia didesnio užimtumo žmonėms, taip leidžia jiems užsiimti mėgstamą veiklą, tobulėti, tačiau mažai yra kalbama apie darbdavio požiūrį į TAU veikloje dalyvaujančius žmones.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje veikia pakankamai daug įvairias mokymosi paslaugas bei formas teikiančių mokymosi įstaigų. Yra organizacijos, kurios prižiūri ir rūpinasi MVG veiklos įgyvendinimu suaugusiųjų švietime. Pastebima, kad vyksta investicijos į teikiamų paslaugų kokybės gerinimą. Tačiau vis tiek iškyla klausimas apie žemą suaugusiųjų įsitraukimą į mokymosi veiklą.

2.4 Priežastys trukdančios pakelti Mokymosi visą gyvenimą vidurkį

Valstybinėje švietimo strategijoje numatyta, kad 2017 m. Lietuvos MVG rodiklis siektų 8 proc., o tuo tarpu iki 2022 m. - 12 proc. Šiuo metu kaip jau ir minėta Lietuvos MVG vidurkis

siekia 5 proc. tai per du metus Lietuva savo vidurkį turi pakelti iki 8 proc. Pasirodžiusiame Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio žmoniškų- jų išteklių plėtrai vertinimas (2015) atskleidė, kad mokymosi visą gyvenimą lygio kėlimui 2007–2013 metų ES struktūrinių fondų investavimo laikotarpiu buvo atlikta daug veiklų: kaip mokymosi įstaigų plėtra, teikiamų paslaugų prieinamumo didinimas, teikiamų paslaugų kokybės kėlimas, šioms veikloms buvo skirta nemažai lėšų. Tuo tarpu bendra į MVG investuotų nacionalinių ir ES struktūrinė paramos lėšų suma yra beveik 455mln. eurų. (Zablackė R., Vanagaitė M., 2015). Rengiamuose suaugusiųjų švietimo programose, mokymuose dalyvavo 324 tūkst. darbingo amžiaus individų. Nors ir atsižvelgiant į dideles pinigines investicijas didelio poveikio MVG rodiklio kaitai nebuvo.

Kaip pateikiama Trečiojo amžiaus universitetų sistemos veiklos analizės ir plėtros gairėse (2014), tai viena iš priežasčių ta, jog dalis suplanuotų investicijų atiteko ne socialinės rizikos ar mažiau besimokančioms suaugusiųjų asmenų grupėms, o aukštesnės kvalifikacijos asmenimis, kaip pavyzdžiui pedagogams (jų kvalifikacijos, kompetencijos kėlimams, valstybės tarnautojams.) Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis šios asmenų grupė priskiriamos daugiausiai besimokančiai žmonių grupei, todėl galima daryti išvadą, kad šie pinigai nebuvo efektyviai ir tinkamai panaudoti. Prisimenant žmogiškojo ir socialinio kapitalo teorijas galima teigti, kad suaugusiųjų asmenų tolimesnis dalyvavimas mokymosi procese priklauso ne tik nuo jo turimo išsilavinimo lygio, bet taip ir nuo socialinių santykių.

Atsižvelgiant į Eurostat duomenis bei atliktų tyrimų, tokių kaip „Taikomasis suaugusiųjų švietimas“(2011m.); Ugdymo plėtotės centro rengta, Trečio amžiaus universiteto sistemos veiklos analizės tyrimas(2012). Galima teigti, kad mažiausiai į MVG veiklas įsitraukia asmenys turintys žemą kvalifikaciją, tik vidurinį išsilavinimą turintys asmenys bei žemos kvalifikacijos atstovai, taip pat bedarbiai, vyresnio amžiaus asmenys.

Minėtų tyrimų duomenys atskleidžia, kad suaugusieji turintys žemą išsilavinimą, susiduria su problemomis, bandydami įsitraukti į mokymosi procesą.:

1. laiko stoka ir turimais įsipareigojimais šeimai;
2. darbo grafikas būna nepalankus mokymosi procesui;
3. studijų programų trūkumas;
4. netinkama studijų programos organizavimo forma(forma,kuri labiau atitiktų norinčiojo mokyti poreikius);
5. suaugusiųjų motyvacijos stoka;
6. gebėjimų trūkumas.

Apibendrinant galima teigti, jog nors buvo atliekamos nemažos pinigines investicijos, tačiau rodiklis vis dar žemas, o rizikos grupių įtraukimas į mokymosi veiklą nėra padidėjęs. Ypač tai pasireiškia darbo autorės atliktame tyrime, kuris aptariamas 3 šio darbo skyriuje.

3. SUAUGUSIŲJŲ ASMENŲ GALIMYBĖS DALYAUTI MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ PROCESE

3.1 Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimo tikslas - ištirti suaugusiųjų švietimo procese dalyvaujančių asmenų gaunamą naudą bei išsiaiškinti problemas su kuriomis suaugusiems tenka susidurti

Objektas - švietimo procese dalyvaujančių asmenų problemos, gaunama nauda.

Tyrimo uždaviniai

1. Atskleisti demografinį MVG dalyvaujančių asmenų portretą.
2. Ištirti kas suaugusiems asmenis skatina rinktis MVG
3. Ištirti ar mokymosi procese dalyvaujantys asmenys yra patenkinti mokymosi proceso organizavimu.
4. Ištirti ar suaugusieji yra patenkinti gaunama mokymo kokybe.
5. Atskleisti suaugusiųjų lūkesčius įsilieti į darbo rinką.

Tyrimo hipotezė - Suaugusiųjų švietimas labiau patrauklus turintiems aukštesnį išsilavinimą bei moterims, nes šios demografinės grupės labiau linkusios tobulėti.

Tyrimo metodai – 2 anoniminės anketinės apklausos (1 ir 2 priedai), kurių duomenys analizuoti naudojantis duomenų analizės sistema SPSS, tyrime pateikti paveikslai bei lentelės buvo braižomi Microsoft Excel 2003 ir Microsoft Office Word 2003 programomis.

1-oji tyrimo anketa skirta suaugusiems, kurie mokosi profesinėje mokymosi įstaigoje, 2-oji anketa skirta TAU mokymosi programoje dalyvaujantiems asmenims. Anketos suskirstytos į kelias dalis.

Anketa, kuriskirta TAU mokymosi programoje dalyvaujantiems asmenims, susideda iš 2 dalių. Pirmoji dalis apima 1 - 5 klausimus, jais siekiama išsiaiškinti dalyvių demografinius duomenis: amžių, lytį, išsilavinimą ir darbo stažą. Antroji dalis nuo 6 - 28 klausimo aprėpia siekius išsiaiškinti mokymosi procese dalyvaujančių asmenų požiūrį į mokymosi įstaigą, gaunamų paslaugų kokybę. Šios dalies tikslas ištirti ar mokymo įstaigos patenkina mokymosi procese dalyvaujančių asmenų lūkesčius.

Anketa, kuri skirta profesinėse mokymosi įstaigose dalyvaujantiems asmenims, susideda iš 4 dalių. Pirmoji dalis skirta išsiaiškinti dalyvių demografinius duomenis: amžių, lytį,

išsilavinimą, darbo stažą. Antroji dalis, nuo 5-10 klausimo, skirta ištirti dalyvių esamą padėtį ir turimus siekius pasirinktos mokymosi įstaigos atžvilgiu. Trečioji dalis, nuo 11 - 20 klausimo, skirta ištirti mokymosi procese dalyvaujančio asmens požiūrį į mokymosi įstaigą, mokymosi sąlygas bei mokymo kokybę. Paskutinioji dalis, nuo 21-24 klausimo, skirta ištirti keliamus individo lūkesčius, siekius darbo atžvilgiu.

Tyrimo eiga ir organizavimas - Tyrimas buvo atliekamas vienoje Vilniaus profesinėje mokymosi įstaigoje bei Traukų, Kaišiadorių, Kauno Trečiojo amžiaus universitetuose. Iš viso apklausoje dalyvavo 104 suaugusieji dalyvaujantys mokymosi procese. Popierinės anketos, kurias platinti padėjo mokymo įstaigų darbuotojai, buvo dalinamos vykstančių užsiėmimo metu. 49 anketos buvo gautos iš profesinį mokymąsi pasirinkusių žmonių. 53 anketos buvo gautos iš TAU veikloje dalyvaujančių žmonių.

Vykdant apklausas teko susidurti su tokiais sunkumais, kaip mokymo įstaigų (tiek profesinių, tiek TAU) vadovų nenoras, kad jų įstaigoje būtų atliekamos apklausos. Pagrindinės to priežastys: laiko stoka (dėl tuo metu artėjančių metų švenčių); dėl pačių suaugusiųjų dalyvaujančių mokymosi procese nenoro. Dar viena problema, kuri išryškėjo atliekant tyrimą, tai mokymo įstaigų nenoras priimti studentus ir jų neigiamas požiūris į atliekamus tyrimus. Dauguma profesinio mokymo įstaigų nenorėjo leisti atlikti apklausą teigdamos, kad tokios apklausos turi būti vykdomos, tik pačios mokymo įstaigos reikmėms, t.y. gerinant jų mokymo įstaigos, mokymo ir prieinamumo, kokybę.

Tyrimo atlikimo laikas - 2015 m. gruodžio 7 d. - 2016 m. sausio 8 d.

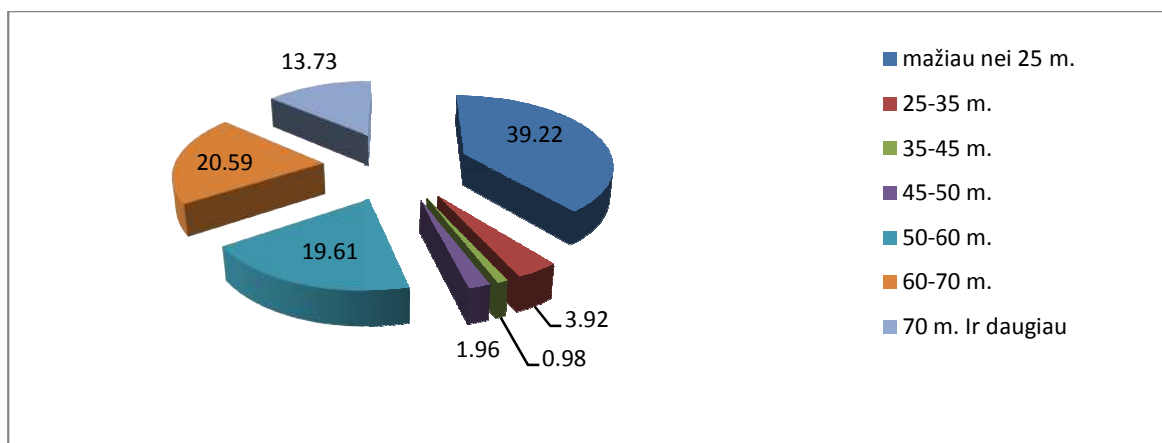
3.2 Tyrimo rezultatų analizė

Tyrimo rezultatų analizė, pirmiausia bus pradėta nagrinėti nuo TAU ir profesinėje mokymosi įstaigoje besimokančių respondentų demografinių duomenų. Šioje analizės dalyje bus nagrinėjamos 104 respondentų anketos (49 iš profesinės mokymosi įstaigos ir 55 iš TAU). Viso tyrimo rezultatų duomenys bus pateikiami ir pristatomi diagramomis ir lentelėmis.

3.2.1 Apklauso dalyvių demografiniai duomenys

Vienas pagrindinių tyrime aptariamų demografinių duomenų - lytis. Iš 104 apklausoje dalyvavusių respondentų, 19,61 proc. buvo vyrai ir 80,39 proc. moterys. Gauti duomenys parodė, kad profesinėje mokymosi įstaigoje (49 respondentų anketos) mokosi 4 proc. vyrų ir 96 proc. moterų, tuo tarpu, TAU (55 respondentų anketos) užsiėmus lankančių respondentų, 34 proc. atsakiusių buvo vyrai ir 66 proc. buvo moterys. Gauti rezultatai patvirtina teorinėje dalyje (3 pav.) analizuotą vyrų ir moterų dalyvavimą švietimo veikloje, kur pastebima, kad moterys labiau linkusios mokytis ir tobulėti nei vyrai. Galima daryti prielaidą, kad žemą vyrų įsitraukimą į MVG veiklą įtakoja visuomenėje vyraujantys stereotipai, o didesnę moterų įsitraukimą į MVG veiklą lemia ankstyvas išėjimas į pensiją. Iš tyrimo metu gautų duomenų ir teorinėje dalyje aptartos informacijos (1 lentelė) galima daryti prielaidą, jog vyrai labiau linkę dirbti nekvalifikuotą arba mažiau kvalifikuotą darbą nei moterys, kurios atsižvelgiant į analizuotus duomenis, labiau linkusios siekti aukštesnio išsilavinimo, kas suteikia joms didesnę galimybę įsitraukti į darbo rinką.

Antras prie demografinių duomenų priskiriamas aspektas - respondentų amžius. Tyrimo metu svarbu išsiaiškinti respondentų amžių, nes skirtingo amžiaus apklauso dalyviai garantuoja įvairesnį atsakymų pasiskirstymą. 4 paveiksle pateiktas respondentų pasiskirstymas pagal amžių.

4 pav. Respondentų pasiskirstymas procentais pagal amžių

Gauti duomenys atskleidžia, jog 39,22 proc. respondentų patenka į jaunesnių nei 25 metų amžiaus grupę. Antra, pagal dydį, yra 60-70 metų amžiaus grupė, kurią sudaro 20,59 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų. Trečia, pagal dydį, 50-60 metų amžiaus grupė ir ją sudaro 19,61 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų. Mažiausią dalį sudaro darbingo amžiaus žmonės, t.y. 35-45 m. amžiaus grupė, ją sudaro vos 0,98 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų. Akivaizdu, kad MVG paslaugos labiausiai reikalingos tiems, kurie tik pradeda savo darbinę karjerą, priešpensinio amžiaus žmonėms (nes šioje grupėje daug bedarbių ir tų kurie dėl įvairiausių priežasčių (pvz. sveikatos) linkę keisti profesiją) ir pensinio amžiaus žmonėms, kurie gali skirti daugiau laiko tobulėjimui.

Trečia prie demografinių duomenų priskiriama sritis - išsilavinimas. Tyrimo dalyvių buvo klausama apie įgytą išsilavinimą, nes tai svarbus socialinio statuso rodiklis. Turintis garantuoti geresnes suaugusio žmogaus galimybes įsilieti į darbo rinką, nepatekti arba išeiti iš socialinės rizikos grupės. Turimas išsilavinimas turėtų motyvuoti tolimesnėms MVG veikloms. 3 lentelėje pateiktas tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal išsilavinimą.

3 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą (proc.)

	Pagrindinis	Vidurinis	Profesinis	Aukštasis ne universitetinis	Aukštasis universitetinis
Profesinė mokymosi įstaigoje (49 anketos)	8	57	18	8	8
TAU (55 anketos)	9,43	5,66	24,53	20,75	39,62
Iš viso	8,82	30,39	21,57	14,71	24,51

Iš duomenų, pateiktų 3 lentelėje pastebima, kad didžiausia tyrimo respondentų dalis yra įgijusi vidurinį išsilavinimą. Šią grupę sudaro 30 proc. suaugusiųjų dalyvaujančių mokymosi procese. Aukštąjį universitetinį išsilavinimą iš viso yra įgiję 24,51 proc. respondentų. Profesinį išsilavinimą: iš viso 21,57 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų. Mažiausia dalis respondentų turi pagrindinį išsilavinimą: iš viso 8,82 proc. respondentų. Pastebima, kad aukštąjį universitetinį išsilavinimą turi asmenys dalyvaujantys TAU veikloje. Galima daryti prielaidą, jog taip yra todėl, jog TAU veikloje dalyvauja žmonės, kurie yra arba greitai bus pensinio amžiaus. Atsižvelgiant į tai, kad apklausa vykdyta keliuose didmiesčiuose ir miesteliuose, galima teigti, kad gyvenamoji vieta (nes žmonės gyvenantys mažiau apgyvendintose vietovėse buvo ir yra linkę užsiimti ūkininkavimu, taip neskirdami pakankamai laiko mokymuisi), galimai siekta, aukštesnės kvalifikacijos reikalaujanti darbo pozicija, įtakojo, kad daugiausia aukštąjį išsilavinimą turinčių respondentų yra iš TAU.

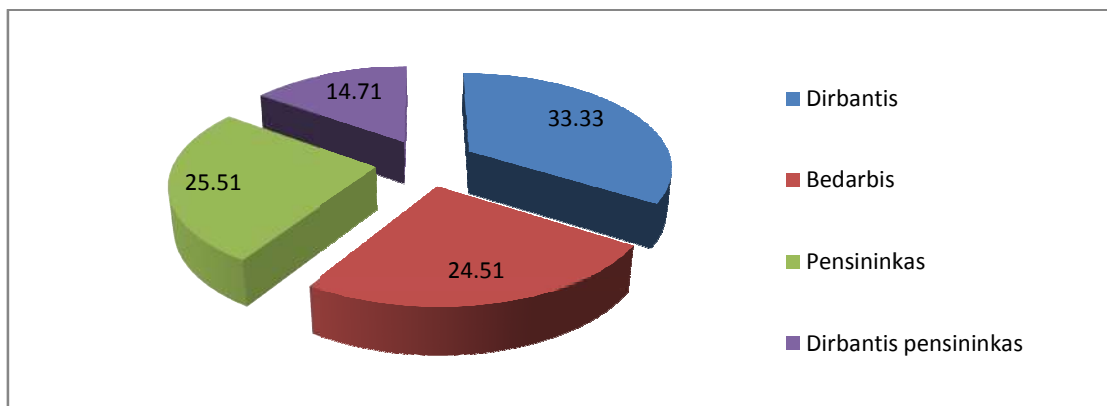
Ketvirtas prie demografinių duomenų priskiriamas aspektas - darbo stažas. Tirtas darbo stažas parodo ar respondentas priklauso socialinės rizikos grupei ar ne. Turimas darbo stažas gali atskleisti galimą respondentų ir jų darbdavių motyvaciją dalyvauti tolimesnėse MVG veiklose. 4 lentelėje pateiktas respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą (proc.).

4 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą (proc.)

	Neturiu	iki 5 m.	5-10 m.	10-15 m.	15-25 m.	25 m. Ir daugiau
Profesinėje mokymosi įstaigoje (49 anketos)	47	35	6	2	10	-
TAU (55 anketos)	-	-	-	7,55	11,32	81,13
Iš viso	22,55	15,67	2,94	4,9	10,78	42,16

Duomenys, kurie pateikti 4 lentelėje, atskleidžia, jog 42,16 proc. tyrime dalyvavusių respondentų turi 25 m. ir didesnę darbo stažą, tuo tarpu, darbo stažo neturi 22,55 proc. respondentų. Profesinę mokymosi įstaigą lankančių respondentų, darbo stažo neturi 47 proc. Įvertinant gautus amžiaus, išsilavinimo bei darbo stažo empirinius duomenis, kurie pateikti 4, 3 lentelėse bei 4 paveiksle, galima daryti prielaidą, jog daugelis profesines mokymosi įstaigas lankančių respondentų yra jaunesni nei 25 metų ir turi tik vidurinį išsilavinimą.

Reikėtų pažymėti, kad taip pat, net 35 proc. profesinę mokymosi įstaigą lankančių respondentų turi iki 5 metų darbo stažo. Turimas darbo stažas galėjo įtakoti individo motyvaciją mokytis toliau, taip pat atsiranda galimybė, jog darbdavys paskatino respondentą dalyvauti MVG veikloje. Svarbiu aspektu tampa respondento dalyvavimas darbo rinkoje. 5 paveiksle pateiktas respondentų dalyvavimas darbo rinkoje (proc.).

5 pav. Dalyvavimas darbo rinkoje (proc.)

Duomenys, kurie pateikti 5 paveiksle atskleidžia, kad iš visų 104 respondentų 33,33 proc. yra dirbantys. Tačiau bedarbių ir pensininkų yra praktiškai po lygiai, jie pasiskirsto po 25,51 proc. ir 24,51 proc. Dirbantys pensininkai sudaro 14,71 proc. visų apklausoje dalyvavusių respondentų. Profesinėje mokymosi įstaigoje 51 proc. respondentų yra dirbantys. Tuo tarpu, 45 proc. respondentų pažymėjo, jog yra bedarbiai. Atsižvelgiant į 3 lentelės bei 4 paveikslo empirinius duomenis, galima teigti, jog aukštą bedarbių skaičių profesinėje mokymosi įstaigoje įtakoja besimokančiųjų amžius, ir turimas išsilavinimas. Įdomi pastaba ta, kad 4 proc. profesinę mokymosi įstaigą pasirinkusių respondentų paminėjo, kad studijuoja universitete arba yra motinystės atostogose.

3.2.2 Suaugusiųjų asmenų pasitenkinimas gaunamomis paslaugomis

Šiame poskyryje analizuojama klausimų grupė, kuri skirta atskleisti TAU ir profesinėje mokymosi įstaigoje besimokančių asmenų pasitenkinimą: mokymosi įstaiga; gaunamomis paslaugomis; gaunamų paslaugų kokybe. Ši tyrimo dalis, taip pat siekia išsiaiškinti besimokančiojo siekius baigus pasirinktą mokymosi programą.

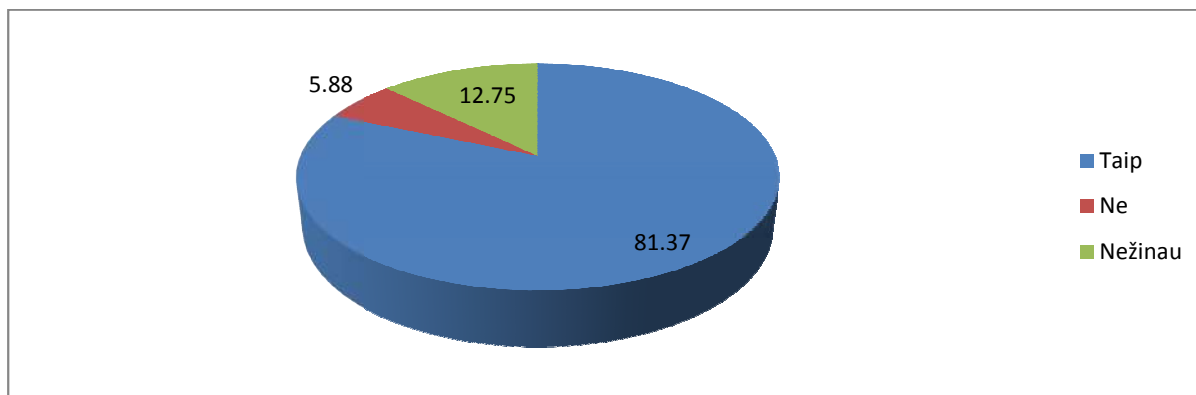
Pirmasis nagrinėjamas klausimas skirtas išsiaiškinti, suaugusiųjų asmenų pasirinkimo dalyvauti MVG veiklose, priežastis. Atliktos duomenų analizės metu buvo atskleista, kad 51 proc. respondentų, profesinę mokymąsi pasirinko dėl noro tobulėti ir išmokti naujų dalykų, tuo tarpu, 45 proc. respondentų mokymąsi profesinėje mokymosi įstaigoje pasirinko dėl noro įgyti profesiją. 15 proc. respondentų pažymėjo, jog į mokymus paskatino eiti darbdavys. Atsižvelgiant į gautus duomenis 5 paveikslo empirinius duomenis, kurie teigia, kad 51 proc. profesinę mokymosi įstaigą pasirinkusių respondentų yra dirbantys, galima daryti prielaidą, kad 15 proc. yra per mažai, įžvelgiama tendencija, jog vis dar retas darbdavys yra suinteresuotas darbuotojo kompetencijomis ir dalyvavimu MVG veiklose.

Tuo tarpu TAU veikloje dalyvaujantys 37,74 proc. respondentų pažymėjo, jog šią MVG veiklą pasirinko dėl noro tobulėti ir išmokti naujų dalykų. 35,85 proc. respondentų pažymėjo, kad į veiklą jie įsitraukė nenorėdami būti namuose. Daugiausia 54,72 proc. respondentų pažymėjo, jog apie TAU veiklą sužinojo iš spaudos bei girdėtos reklamos. Galima teigti, jog tiek profesinėje, tiek TAU veikloje dalyvaujantys žmonės daugiausia šią veiklą pasirenka dėl noro tobulėti ir noro kažkuo užsiimti.

Siekiant išsiaiškinti suaugusiųjų pasitenkinimą mokymosi įstaiga, pirmiausia reikia išsiaiškinti ar respondentams kyla problemų pasiekti mokymosi įstaigą. Išnagrinėjus gautus tyrimo duomenis, buvo gauta, jog iš 104 respondentų net 82 proc. apklaustųjų mokymosi įstaigą pasiekia be problemų. Daugiausia 71 proc. respondentų mokymosi įstaigą pasiekia viešuoju transportu, 11

proc. apklausoje dalyvavusių respondentų, mokymosi įstaigą linkę pasiekti nuosavu automobiliu. Visi likusieji geba mokymosi įstaigą pasiekti pėsčiomis. Tarp 18 proc. respondentų, kuriems yra sunku pasiekti mokymosi įstaigą, dažniausiai iškildinama priežastis atstumas ir šeimyninė padėtis. Dėl tyrimo atlikimo geografinės padėties (miestai - Vilnius, Kaunas, Trakai, Kaišiadorys) galima daryti prielaidą, jog tyrimo atlikimo vietovių infrastruktūra yra tinkamai išvystyta, todėl respondentams yra lengviau pasiekti MVG veiklą vykdančią įstaigą. Ši tyrimo dalis patvirtina, kad miestuose gyvenantiems suaugusiems yra lengviau dalyvauti MVG veiklose, taip pat, gauti rezultatai leidžia daryti prielaidą, jog atokiau nuo miestų ir miestelių gyvenantys suaugusieji turi mažiau arba iš viso neturi galimybių pasiekti MVG veiklą vykdančią įstaigą.

Į klausimą ar respondentai yra patenkinti mokymosi įstaigos teikiamomis paslaugomis atsakė visi 104 respondentai. 6 paveiksle matomas respondentų pasitenkinimas mokymo įstaigų teikiamomis paslaugomis (proc.).

6 pav. Respondentų pasitenkinimas mokymosi įstaiga (proc.)

Pateiktame 6 paveiksle, pastebima kad 81,37 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų yra patenkinti mokymo įstaigos teikiamomis paslaugomis, tuo tarpu, 12,75 proc. respondentų nežino ar yra patenkinti mokymosi įstaigos teikiamomis paslaugomis. Vykdytoje apklausoje respondentų buvo prašoma įrašyti, kodėl jie yra nepatenkinti mokymosi įstaigos teikiamomis paslaugomis, tačiau nei vienas iš 5,88 proc. respondentų nepanoro to atlikti.

14 proc. respondentų, besimokančių profesinėje mokymosi įstaigoje, vykdomų užsiėmimų laikas kelia problemų, pastebimas sąryšis ($p=0,29$) iš kurio daroma prielaida, kad nepatogus paskaitų laikas iššaukia nepasitenkinimą mokymosi įstaigos teikiamomis paslaugomis. Bandant surasti sąryšį su pasitenkinimu paskaitų turiniu ir pasitenkinimu pačia mokymosi įstaiga, buvo gauti rezultatai, kurie atskleidė, kad sąryšio tarp pasitenkinimo mokymosi įstaiga ir teikiamų paslaugų turiniu nėra ($p=0,04$). Kitaip tariant, respondentų pasitenkinimui nei dėstytojai nei dėstomų dalykų turinys įtakos neturi.

Atsižvelgiant į tai, kad dauguma respondentų, mokymosi įstaigą pasirinko dėl noro tobulėti ir į tai, kad pasitenkinimas mokymosi įstaiga neturi nieko bendro su pasitenkinimu vykdomų paskaitų turiniu, kelia dviprasmiškas mintis. Atsižvelgiant į profesinėje mokymosi įstaigoje besimokančiųjų amžių (4 paveikslas) ir į atliktą koreliaciją tarp pasitenkinimo mokymosi įstaiga bei pasitenkinimu paskaitų turiniu, galima daryti prielaidą, kad profesinėje įstaigoje besimokantieji labiau orientuoti ne į norą tobulėti, bet į norą įgyti diplomą.

Tuo tarp, 86 proc. TAU veikloje dalyvaujančių respondentų, yra patenkinti mokymosi įstaigos teikiamomis paslaugomis. Atsižvelgiant į globalizacijos veikiamą gyvenimo ir darbo ritmą, kuris sukuria didelį suaugusio asmens užimtumą, respondentų buvo klausama, ar jų mokymosi įstaigoje vykdoma nuotolinio mokymo programa. Ar jie norėtų, kad ši programa būtų vykdoma. 5 lentelėje pateikta nuotolinio mokymosi poreikis (proc.).

5 lentelė. Nuotolinis mokymasis (proc.)

	Ar sudaroma galimybė mokytis nuotoliniu būdu?	Ar norėtumėte, kad būtų sudaryta
Taip, nes sutaupyčiau laiko	17,65	47,66
Ne	63,73	32,35
Nežinau	14,71	20,09

Iš 5 lentelės matoma, kad net 63,73 proc. respondentų atsakė, kad jų mokymosi įstaigoje nėra teikiama nuotolinio mokymosi programa, 47,66 proc. respondentų norėtų, kad nuotolinis mokymasis būtų įvestas, nes taip respondentai galėtų sutaupyti savo laiką ir nevykti į mokymosi įstaigą. Siekiant išsiaiškinti ar nuotolinio mokymosi nebuvimas turi įtakos pasitenkinimui mokymosi įstaigos teikiamomis paslaugomis, buvo ieškoma sąryšio tarp kintamųjų, tačiau buvo gauta, kad sąryšio nėra ir nuotolinio mokymo programų nebuvimas visiškai neturi poveikio individų pasitenkinimui mokymosi įstaiga, kita vertus kaip rodo 5 lentelė 47,66 proc. respondentų mano, kad reikia mokymosi nuotoliniu būdu, tačiau 32,35 proc. respondentų mano, kad nuotolinio mokymosi programa nėra būtina. Atsižvelgiant į didelį dalį bedarbių, lankančių profesinėje mokymosi įstaigą bei TAU veikloje dalyvaujančių asmenų amžių bei dalyvavimą darbo rinkoje, galima daryti prielaidą, jog MVG veikloje dalyvaujantys suaugę nėra užimti pašalinių veiksmų, todėl laiką gali skirti mokymuisi.

3.2.3 Požiūris į darbo galimybes

Ši tyrimo dalis skirta išsiaiškinti respondentų požiūrį į galimybę įsidarbinti, taip pat stengiamasi atskleisti ir parodyti kaip respondento amžius įtakoja jo galimybę įsitraukti į darbo rinką.

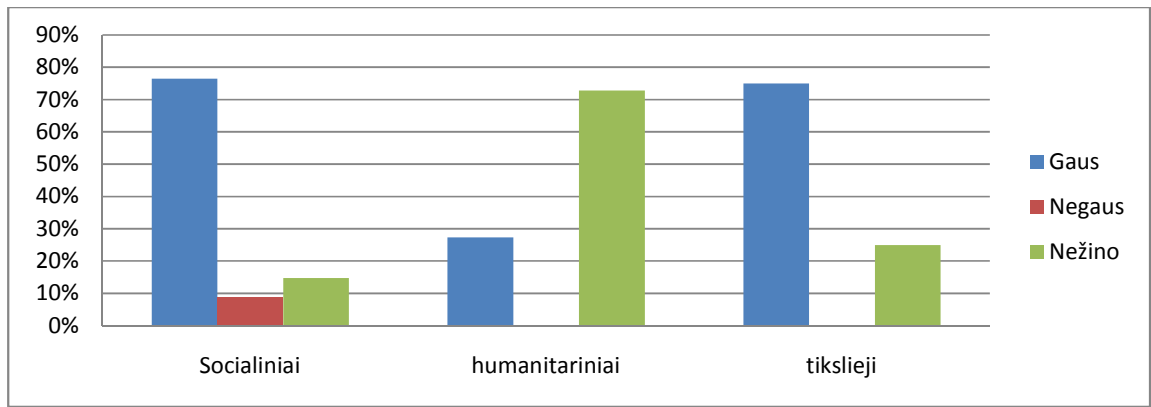
TAU veikloje dalyvaujančių asmenų buvo klausama ar jie norėtų gautas žinias pritaikyti darbe ir kaip jų nuomone darbdaviai reaguotų į juos, ar noriai juos priimtų į darbą. 6 lentelė rodo TAU veikloje dalyvaujančių asmenų atsakymus (proc.)

6lentelė. TAU požiūris į įsidarbinimo galimybes išklausių mokymo kursą (proc.)

	Taip	Ne	Nežinau
Norėtumėte dirbti išklausę mokymosi kursą	45,28	24,53	28,30
Darbdaviai noriai Jus priimtų	7,55	47,17	45,28

Iš 6-os lentelės pateiktų duomenų galima daryti išvadą, kad vis dėlto didžiausia dalis 47,28 proc. TAU veikloje dalyvaujančių asmenų norėtų savo įgytas žinias pritaikyti darbo aplinkoje, tačiau virš 90 proc. respondentų pažymėjo, jog jie nežino arba mano, kad darbdaviai į juos žiūrėtų nenoriai ir tikrai nepriimtų į darbą.

Analizuojant 3, 4 lentelių empirinius duomenis apie TAU veikloje dalyvaujančių respondentų turimą išsilavinimą, turimą darbo stažą galima daryti prielaidą, jog TAU veikloje dalyvaujantis respondentas būtų geras ir ilgą darbo patirtį turintis darbuotojas. Kuris savo turimą patirtį galėtų panaudoti darbe, sprendžiant iškilusias problemas. Per ilgą darbo patirtį įgytos žinios galėtų praversti darbdaviui. Darbuotojas, kuris kaip pateikta 6 lentelėje mielai perduotų savo turimas žinias ir įgūdžius kitiems. Tačiau iš respondentų gautų duomenų galima daryti prielaidą, kad dėl jų amžiaus darbdaviai nenori jų priimti ir net negalvoja apie kažkokias darbo alternatyvas tokio amžiaus žmonėms. Tuo tarpu, profesinę mokymo įstaigą lankančių respondentų, buvo klausama kokią sritį jie mokosi ir kaip tikisi įsidarbinti. Sugretinus pasirinktą studijų kryptį su respondentų nuomonę apie įsidarbinimą buvo gauti duomenys, kurie pateikti 6 paveiksle.

6 pav. Respondentų pasiskirstymas studijų kryptis ir jų atsakymus į klausimą ar jie sugebės gauti darbą baigę mokymo kursus.

Duomenys, kurie pateikti 6-amepaveiksle rodo, jog respondentai, kurie pasirinkę socialinius ir tiksliuosius mokslus labiau pasitiki savo jėgomis ir tiki, kad jiems pavyks gauti geresnį arba geriau apmokamą darbą. Šią sritį pasirinkę respondentai mažiau abejoja savo jėgomis.

Iš respondentų, kurie yra pasirinkę humanitarinių mokslų sritį daugiau nei 20 proc. tiki, tuo, kad jiems pavyks gauti darbą. Iš jų daugiau nei 70 proc. nežino apie tolimesnes darbo perspektyvas.

Iš visų apklausoje dalyvavusių respondentų 65 proc. pažymėjo, kad tiki geresnėmis darbo galimybėmis, tuo tarpu, tik 6 proc. nemano, kad baigiamos studijos jiems suteiks geresnes darbo galimybes ir padės susirasti geresnį darbą. 6 proc. sugretinus su 45 proc. respondentų, kurie pasirinko mokytis profesinėje mokymosi įstaigoje dėl siekio įgyti profesiją, galima daryti prielaidą, jog vis dėlto egzistuoja tendencija, kuri leidžia teigti, kad dalis mokytis pasirinkusių respondentų, tai daro dėl, kad turėtų dokumentą ir specialybę. Čia taip pat galima daryti prielaidą, kad respondentai pasirinkdami mokymąsi negalvoja apie savo būsimą ateitį.

Profesinės mokymosi įstaigos veiklos dalyvių buvo klausama apie darbdavių, jiems siūlomas rinktis mokymosi programas. Iš 49 respondentų į šį klausimą atsakė 24, o iš atsakiusiųjų 35 proc. respondentų darbdavys siūlo mokymus keletą kartų į metus. 24 proc. respondentų pažymėjo, jog darbdavys į mokymus siunčia kartą į metus. 17 proc. respondentų atsakė, kad darbdavys neigiamai žiūri į bet kokią mokymosi veiklą.

Apibendrinant galima teigti, jog tyrimo rezultatai įrodė, tyrimo pradžioje iškeltą **hipotezę**, jog MVG veikloje labiau linkusios dalyvauti aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys ir moterys. Tyrimo metu gautų duomenų analizė įrodė, kad 81,37 proc. respondentų yra patenkinti mokymosi įstaigos teikiamomis paslaugomis ir mokymo kokybe. Tačiau išanalizavusi tyrimo duomenis paaiškėjo, jog 14 proc. profesines mokymosi įstaigas pasirinkusių respondentų lieka nepatenkinti vykdomų užsiėmimų laiku, nes sunku derinti darbą su mokymosi procesu.

Tyrimas metu atskleista, kad profesines mokymosi įstaigas renkasi asmenys jaunesni nei 25 metai. Maža dalis pasirinkusiųjų yra dirbantys, todėl daroma prielaida, kad didžiąjai daugumai besimokančiųjų, vykdomų užsiėmimų laikas nėra svarbus. Gauti rezultatai įrodė, kad MVG veiklą žmonės daugiausiai pasirenka dėl kylančio noro tobulėti, mokytis. Nagrinėjant respondentų požiūrį į darbo perspektyvas paaiškėjo, kad TAU veikloje dalyvaujantys asmenys nors ir norėtų dalyvauti darbo rinkoje, tačiau abejoja, kad dėl egzistuojančio darbdavio požiūrio į pensinio amžiaus žmones, jiems tos galimybės būtų suteiktos.

IŠVADOS

1. Atsakant į pirmą darbo uždavinį galima teigti, kad mokymosi visą gyvenimą plėtra posovietinėje erdvėje sėkmingiausiai įgyvendinama Estijoje, tą geriausiai parodo aukštas MVG vidurkis. Estijos vidurkio kilimui įtakos turi ne tik vykdoma šalies politika MVG plėtros srityje, bet ir tai, jog Estija gretindamasi prie Skandinavijos valstybių, labiau vadovaujasi jų gerovės valstybių modeliu. Skandinaviškas gerovės valstybės modelis pasižymi socialine lygybe, kuri padeda išlaikyti žemą profesinį specifiškumą ir hierarchiją. Pagal šį gerovės valstybės modelį, individas yra įspraudžiamas į tam tikrus rėmus, leidžiančius dirbti tik tam tikrose, individo įgūdžius atitinkančiose, darbo vietose. Tokiu būdu yra didinamas valstybės socialinis ir žmogiškasis kapitalas MVG strategijos plėtra derinama su egzistuojančia darbo rinka. Nors Estijai aukštą MVG rodiklį, tačiau, taip pat, kaip ir Lietuva, Latvija, Lenkija susiduria su bendromis, visam ES regionui, būdingomis problemomis: žemu gyventojų įsitraukimu, žema gyventojų motyvacija, didele emigracija, gyventojų senėjimu, mažu gimstamumu. Taip pat šias keturias valstybes vienija bendras istorinis, kultūrinis palikimas, kuris pasireiškia skeptišku gyventojų požiūriu į tęstinį mokymąsi. Dėl šių priežasčių šiose valstybėse MVG strategijos įgyvendinimas užtrunka. Lietuvai, Lenkijai ir Latvijai kiek sunkiau sekasi plėtoti bei kelti MVG rodiklį lyginant su Estija. Pastarosios valstybės labiau priskiriamos kontinentiniam valstybės gerovės modeliui, kuris pasižymi tradiciniu požiūriu į švietimą. Švietimo sistema šiame gerovės valstybės modelyje sunkiai perima naujoves, todėl ne tik skeptiškas visuomenės požiūris, bet ir sunkus naujovių įsisavinimas slopina MVG strategijos įgyvendinimą posovietinėje erdvėje.

2. Antrajam uždaviniui atsakyti buvo pasitelkta teisinių duomenų analizė, kuri patvirtino, kad suaugusiųjų asmenų švietimas - vienas svarbiausių mokymosi visą gyvenimą aspektų, kurį prižiūrėti padeda įvairios, suaugusiųjų švietimo interesus ginančios nevyriausybines organizacijos ir suaugusiųjų švietimo asociacijos. Pastebima, jog MVG veiklą kurujančių organizacijų ir mokymo įstaigų yra nemažai, tačiau MVG vidurkis vis tiek išlieka žemas ir nepastovus. Nepastovumą įtakoja ekonominė, socialinė, politinė šalies padėtis. Šalies ekonominė padėtis lemia kokios investicijos bus skiriamos švietimo sričiai, o kuri atiteks MVG strategijos tikslų įgyvendinimui. Dažnas politinių jėgų kitimas lemia kintančius MVG strategijos prioritetus bei nepastovų politinį, ekonominį palaikymą įgyvendinamoms MVG veikloms. Tokiu būdu yra sutrikdomas socialiai atskirtų grupių įtraukimas į MVG veiklą. Akivaizdu, jog žemą suaugusiųjų asmenų įtraukimą į MVG veiklą lemia bendro tikslo neturėjimas tarp institucijų, nes kiekviena institucija, kiekvienas skyrius vadovaujasi savo tikslais, tačiau tarpusavyje nėra suinteresuoti bendradarbiauti.

3. Paskutiniam uždaviniui atlikti buvo atliekamas tyrimas, kurio metu paaiškėjo, kad pagrindinė priežastis dėl kurios suaugusieji dalyvauja MVG procese - noras tobulėti ir išmokti kažką naujo. Tyrimo pradžioje iškelta hipotezė buvo pagrįsta tyrimo rezultatais. Tyrimo rezultatai teigė, jog į MVG veiklą labiau linkę įsilieti išsilavinimą turintys asmenys, moterys. Tyrimo būdu patvirtinta hipotezė tik pabrėžė Lietuvoje egzistuojančią socialiai pažeidžiamų grupių atskirtį nuo dalyvavimo MVG veiklose. Socialiai pažeidžiamos grupės kaip: bedarbiai, žemą išsilavinimą turintys individai, pensininkai rečiau dalyvauja MVG veiklose. Teorinėje dalyje yra minima, kad Lietuvoje daugėjant TAU, daugėja ir TAU lankančiųjų skaičius, tačiau moterų lankomumas vis tiek išlieka didelis. Todėl prie socialiai pažeidžiamų grupių galima būtų priskirti ir vyriškos lyties atstovus, kurie ženkliai mažiau įsitraukia į MVG veiklas. Kitas aspektas yra tas, kad didžiojo dalis, apklausoje dalyvavusių respondentų (81,37 proc.) yra patenkinti mokymosi įstaigos teikiamomis paslaugomis bei mokymo kokybe. Tačiau 14 proc. respondentų lankančių profesinę mokymosi įstaigą yra nepatenkinti, nes jiems sunku suderinti darbą su mokymosi procesu. Todėl daroma prielaida, kad mokymosi įstaiga tinkamai nebendradarbiauja su darbdaviais (ir atvirkščiai), nesukuria sprendimų, kurie padėtų dirbančiam mokytis. Kita vertus, nagrinėjant respondentų požiūrį į darbo perspektyvas paaiškėjo, kad TAU veikloje dalyvaujantys asmenys, norėtų dalyvauti darbo rinkoje, tačiau abejoja, kad dėl egzistuojančio darbdavio požiūrio, jiems ta galimybė būtų suteikta. Tuo tarpu, 65 proc. profesines mokymosi įstaigas pasirinkusių respondentų pažymėjo, tikintys, kad įgyta kvalifikacija suteiks jiems geresnio darbo galimybes. Viską apžvelgus galima teigti, kad kol kas MVG veikloje dominuoja kelios grupės: moterys ir aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys. Pensinio amžiaus žmonėms užimtumo galimybės plečiasi dėl didėjančio TAU kiekio ir aprėpties. Tokiu būdu šios socialinės grupės atskirtis mažėja. Kol kas valstybė skiria pajamas ne žmonių, iš socialiai pažeidžiamų grupių, bet aukštą kvalifikaciją turinčių žmonių mokymams (valstybės tarnautojams, mokytojams ir t.t.).

REKOMENDACIJOS

Išanalizavus tyrimo metu gautus rezultatus bei teorinėje dalyje aptartą informaciją galima siūlyti šias rekomendacijas:

1. Remiantis gerovės valstybės samprata galima teigti, kad Lietuva labiau priskiriama kontinentinės valstybės modeliui, kuris kaip jau minėta pasižymi konservatyviu požiūriu į švietimo sistemą, todėl ir tyrimo atlikti rezultatai rodo, kad ugdymo įstaigos nelabai noriai įsileidžia naujoves, tokias kaip: nuotolinis mokymasis, todėl viena iš rekomendacijų būtų - didesnis skatinimas naudoti nuotolinio mokymosi programomis. Antra rekomendacija būtų - mokyti žmonės kompiuterinio raštingumo, rengti nuolatinius kursus vietose, kur susirenka rizikos grupės. Tokiu būdu būtų įgyvendinama, švietimo sistemai keliami kompetencija.

2. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad nors suaugusiųjų asmenų motyvacija mokytis yra pakankamai didelė, tačiau to nepakanka keliant valstybės socialinę, ekonominę gerovę bei didinant žmonių įsitraukimą į MVG veiklą. Motyvaciją reikia kelti ir kėlimą pradėti nuo jaunų dienų, nuo darželio, mokyklos. Daugiau dalintis gerąja patirtimi.

3. Tiek teorinė, tiek tyrimo dalis atskleidė, kad investicijos skiriamos suaugusiųjų švietimui, turėtų būti daugiau orientuotos ne aukštąjį išsilavinimą turinčius žmones, bet į socialiai atstumtas grupes. Tyrimas atskleidė, kad vyrai tampa socialiai mažai aktyviai dalyvaujančia grupė. Jie ženkliai mažiau dalyvauja mokymosi visą gyvenimą veikloje, tuo pačiu turi mažesnę galimybę tęsti darbinę veiklą. Todėl daugiau dėmesio reikėtų skirti šiai grupei. Sukurti mokymosi programas, kurios pritrauktų vyriškos lyties dėmesį.

4. Tyrimo rezultatai parodė, kad reikia skatinti suaugusiuosius rinktis tas profesijas arba mokymosi kryptis, kurios atitinka darbo rinką, taip, kaip tai vykdoma Skandinaviskam gerovės valstybės modelyje. Pirmiausia reikėtų pradėti nuo perteklinių sričių mokymosi galimybių mažinimo, iki aiškaus pokalbio su suaugusiu asmeniu. Suteikti ne tik psichologo, bet ir karjeros konsultanto paslaugas. Kuris padėtų suaugusiam asmeniui išsiaiškinti kokia specialybė jam tiktų.

5. Tyrimas atskleidė, kad TAU veikloje dalyvaujantys žmonės norėtų save realizuoti darbinėje aplinkoje todėl vienas iš siūlymų būti skatinti vyresnio amžiaus žmonių stažuotės programos, įvairias praktikos programos darbo įstaigoje. Kurioje vyresnio amžiaus žmogus galėtų realizuoti savo įgūdžius bei perduoti turimas žinias jaunesnėms kartoms.

6. Tyrimas atskleidė, kad reikia kelti ne tik besimokančiųjų motyvaciją, bet taip pat darbdavių. Kėlimas neturėtų prasidėti išmokų didinimu socialinių pašalpų vartotojams, bet turėtų

prasadėti nuo suvokimo, kad mokymosi veiklą yra būtina ir atneša naudą visiems ir taip pat gali „ištraukti“ skurstančius žmones ir paribių.

7. Valstybė kuruodama švietimo politiką turėtų galvoti ne apie tai kaip greičiau įsisavinti, bet apie tai, kaip geriau ir produktyviau panaudoti ES skiriamą paramą. Panaudoti paramą taip, kad naudą gavęs individas galėtų tapti valstybės žmogiškojo ir socialinio kapitalo dalimi. Reikėtų investuoti ne tik į centrų statymą, bet daugiau į paslaugas, tokias kaip psichologas ar karjeros konsultantas, kurie turėtų galimybę bendrauti su socialiai atskirtomis grupėmis, stengiantis keisti jų požiūrį, keliant jų motyvaciją ir tikėjimą pačiais savimi.

LITERATŪRA

1. Adult education and lifelong learning in Estonia. Association of Estonian Adult Educators Andres. [žiūrėta 2016 sausio 10 d.]. prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/epale/en/blog/adult-education-and-lifelong-learning-estonia>
2. Aidukaitė J. The Emergence of the Post-Socialist Welfare State The Case of the Baltic States: Estonia, Latvia and Lithuania// Communist and Post-Communist Studies. 2003, Nr. 36, p. 405-426. [žiūrėta 2015 gruodžio 7 d.] Prieiga per internetą: <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:191772/FULLTEXT01.pdf>.
3. Alestalo M., Hort S. E. O., Kuhnle S. The Nordic model: conditions, origins, outcomes, lessons// Hertie school of governance-working papers. 2009, Nr. 41 [žiūrėta 2015 rugsėjo 15 d.] Prieiga per internetą: https://www.hertie-school.org/fileadmin/images/Downloads/working_papers/41.pdf
4. Bartuškaitė M., Žilys A. Politinio ir socialinio pasitikėjimo bei dalyvavimo raiška Lietuvos demokratijoje// Kultūra ir visuomenė. socialinių tyrimų žurnalas, 2011, Nr. 2(1). [žiūrėta 2015 spalio 18 d.] Prieiga per internetą: http://culturesociety.vdu.lt/wp-content/uploads/2011/06/5.M.Bartuskaite_A.Zilys-Politinio-ir-socialinio-pasitik%C4%97jimo-bei-dalyvavimo-rai%C5%A1ka-Lietuvos_KV21.pdf.
5. Beblav M., Thum A., Veselkova M. Education Policy and Welfare Regimes in OECD Countries. 2011, Nr. 357 [žiūrėta 2015 m. sausio 8 d.] Prieiga per internetą: <http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2013/4255/pdf/41.pdf>.
6. Becker S Gary. Investment in human capital: a theoretical analysis// Journal of Political Economy. 1962, vol.70, Nr. 5, p.4-49.
7. Bowman S. Smith, Mill, and Marshall on human capital formation// History of Political Economy Summer. 1990, Nr. 22(2), p. 239-259
8. Castles F.G. Black Swans and Elephants on the Move: The Impact of Emergencies on the Welfare State// Journal of European Social Policy. 2010, Nr. 20(2), p. 91–101.
9. Education reform.[žiūrėta 2015 gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą:<http://edglossary.org/education-system/>
10. Eichhorst W., Hemerijck A. Welfare and Employment: A European Dilemma?// IZADP, 2008, Nr. 3870 [žiūrėta 2015 lapkričio 11d.] Prieiga per internetą: <http://ftp.iza.org/dp3870.pdf>
11. European Commission/EACEA/Eurydice. Adult Education and Training in Europe. Widening Access to Learning Opportunities. Eurydice Report. Luxemburg: Publications

- Office of the European Union, 2015. [žiūrėta 2016 sausio 6d.] Prieiga per internetą: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/179en.pdf
12. Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimas. Galutinė vertinimo ataskaita. Parengė UAB „BGI Consulting“, 2015.
  13. G.Esping-Andersen. The three worlds of welfare capitalism. – Great Britain: Polity Press, 1990. P.55.
  14. Green A. Models of lifelong learning and the knowledge economy/society in Europe: What regional patterns are emerging? [žiūrėta 2015 gruodžio 1 d.] Prieiga per internetą: <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00003902.html>
  15. Gruževskis B., Blažienė I. Lankstumas ir saugumas darbo rinkoje Lietuvos patirtis. Tarptautinė darbo organizacija, 2005.[žiūrėta 2015 spalio 10 d.] Prieiga per internetą: http://staging.ilo.org/public/libdoc/ilo/2005/105B09_545_lith.pdf
  16. Guogis A. Socialinės politikos modeliavimas Europos integracijos procese// Viešoji politika ir administravimas. 2006, Nr. 17. [žiūrėta 2015 gruodis 7 d.] Prieiga per internetą: <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367155411307/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
  17. Gustainienė L., Prancėvičienė A., Buškinytė-Marmienė L., Genevičiūtė-Janonienė G. Darbuotojo gerovė ir pozityvi darbo aplinka: integruotas teorinis modelis// Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, 2014 Nr.69.[žiūrėta 2016 sausio 2 d.] Prieiga per internetą:http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2014~ISSN_2335-8750.N_69.PG_37-53/DS.002.0.01.ARTIC
  18. Hennock E. P. The Origin of the Welfare State in England and Germany, 1850-1914// Social Policies Compared. 2007
  19. Jochem S. Scandinavian labour and social policy: models for a preventive welfare state //International policy analysis. 2011 [žiūrėta 2015 spalio 10 d.] Prieiga per internetą: <http://library.fes.de/pdf-files/id/ipa/07785.pdf>
  20. Kalvaitis, A., Barauskienė, J., Mačėnaitė A. Trečiojo amžiaus universitetai Lietuvoje: situacijos analizė ir plėtros gairės. Vilnius: Ugdymo plėtotės centras, 2014. [žiūrėta 2015-gegužės 16 d.] Prieiga per internetą: <http://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2014/01/Tre%C4%8Diojo-am%C5%BEiaus-universitetai-Lietuvoje-situacijos-analiz%C4%97-ir-pl%C4%97tros-gair%C4%97s.pdf>
  21. Knipprath H., De Rick K. How Social and Human Capital Predict Participation in Lifelong Learning: A Longitudinal Data Analysis// Adult Education Quarterly, 2015, 65(1) 50–66.
  22. Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas, 2014 m. liepos 10 d. Nr. XII- 1018.

23. Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas, 2014 m. liepos 10 d. Nr. XII- 1018.
24. Lietuvos statistikos departamentas.[žiūrėta 2015 gruodžio 28 d.] Prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/>
25. Lietuvos Suaugusiųjų Mokymo centrų vadovų asociacija.[žiūrėta 2016 sausio 8d.] Prieiga per internetą: http://lsmcva.lt/?page_id=960
26. Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija.[2016 sausio 8 d.] Prieiga per internetą:<http://www.lssa.smm.lt/lt/tikslai>
27. Lietuvos švietimo sistema- transformacijos periode. Ko galėtume pasimokyti Lietuvos vaikų ir jaunimo centras, 2015 [žiūrėta 2016 sausio 7 d.] Prieiga per internetą: <http://lvjc.lt/straipsnis/lietuvos-svietimo-sistema-transformacijos-periode-ko-galetume-pasimokyti-skandinavu/>
28. Lifelong learning council queensland inc. [žiūrėta 2015 gruodžio 7 d.] Prieiga per internetą: http://www.llcq.org.au/01_cms/details.asp?ID=12
29. Lifelong learning policy 2007-2013. Ministry of education and science of the Republic of Latvia. [žiūrėta sausio 15 d.]. Prieiga per internetą: http://asemlllhub.org/fileadmin/www.dpu.dk/aseducationandresearchhubforlifelonglearning/nationallllstrategies/resources_3348.pdf
30. Linkaitytė G M., Šuliuikaitė A., Navikienė Ž., Socialinė informacijos ir mokymo agentūra. Neformaliojo suaugusiųjų mokymosi sampratų analizė Mokymosi visą gyvenimą kontekste. Vilnius: Ugdymo plėtotės centras, 2011.
31. Marshall A. The Old Generation of Economists and the New// The Quarterly Journal of Economics. 1897, Nr. 2, p. 115-135, [žiūrėta 2015 gruodžio 28 d.] Prieiga per internetą: <https://semillero-hpe.wikispaces.com/file/view/The+Old+Generation+of+Economists+and+the+New.pdf>
32. Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra. Švietimas visiems UNESCO iniciatyvos įgyvendinimas Lietuvoje. Vilnius: Švietimo aprūpinimo agentūra, 2014, p. 109.
33. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtros 2014–2016 metų veiksmų planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. spalio 9 d. įsakymu Nr. V-893.
34. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtros 2014–2016 metų veiksmų planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. spalio 9 d. įsakymu Nr. V-893.
35. Parsons W., Viešojoji politika. Vilnius: Eugrimas, 2001.
36. Participation rate in education and training (last 4 weeks) by sex and age. Eurostat.[žiūrėta 2015 sausio 4 d.] Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?p_p_id=NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportl

etprod_INSTANCE_nPqeVbPXRmWQ&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1

37. Peck J. The rise of the workfare state. [žiūrėta 2015 gruodžio 18 d.] Prieiga per internetą: <http://www.beigewum.at/wordpress/wp-content/uploads/2003-3kw-artikel06.pdf>
38. Pivorienė J. Darnios plėtros socialinė dimensija ir globalus švietimas// Socialinis ugdymas/ Socialinės inovacijos socialinių industrijų plėtrai, 2014, Nr. 39, p. 39–47
39. Potelienė S. Žmogiškojo kapitalo konceptualizacija: raida, samprata ir formavimas// Verlso sistemos ir ekonomika. 2014, Nr 4(1). [žiūrėta 2015 gruodžio 7 d.] Prieiga per internetą: <https://www.mruni.eu/upload/iblock/895/VSE-14-4-1-08.pdf>.
40. Sloyanov, A., Hoogveld, B., Kirschner, P. Mapping Major Changes to education and training in 2025. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010.[žiūrėta 2016 sausio 6 d.] Prieiga per internetą: http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC59079_TN.pdf
41. Social welfare systems across Europe. [žiūrėta 2015 spalio 1 d.] Prieiga per internetą: http://www.easpd.eu/sites/default/files/sites/default/files/SensAge/d4-social_welfare_systems_across_europe.pdf
42. Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015.
43. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimu XII-745. 14. 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482.
44. Vorhaus J. Education, Social Capital and the Accordion Effect// Journal of Philosophy of Education. 2014, Vol 48, Nr. 1.
45. White L A. Must we all be Paradigmatic?// Canadian Journal of Political science, 2012 Nr.3 p 657-683.
46. Willemse, N, Paul de Beer. Three worlds of educational welfare states? A comparative study of higher education systems across welfare states//A Journal of European Social Policy. [žiūrėta 2015 sausio 8 d.] Prieiga per internetą: http://www.pauldebeer.nl/documenten/artikelen/Willemse%26De%20Beer_Three%20worlds%20of%20educational%20welfare%20states.pdf
47. Zablackė R., Vanagaitė M. Suaugusiųjų mokymasis: kiek mokosi, ką moka, ar turi galimybių mokytis?// Švietimo problemos analizė. 2015 birželis, Nr. 6(130).
48. Žalimienė L., Lazutka R., Skučienė D., Kazakevičiūtė J., Navickė J., Ivaškaitė-Tamošiūnė V. Socialinis teisingumas švietime: teorinė samprata ir praktinis vertinimas. Vilnius:

Švietimo aprūpinimo centras, 2011. [žiūrėta 2015 lapkričio 20 d.] Prieiga per internetą:
<http://www.sac.smm.lt/images/file/knyga%20Socialinis%20teisingumas.pdf>

49. Žebrauskas V. ES plėtros iššūkiai gerovės valstybei. Vilnius, 2005. Nepublikuotas rankraštis.

1 PRIEDAS

Anketa skirta Profesinėse mokymo įstaigose besimokantiems asmenims

Gerbiamas respondente,

Esu Vilniaus universiteto Socialinės politikos specialybės magistro pakopos studentė Monika Vanagaitė. Rašau magistro darbą tema „Suaugusiųjų švietimas posovietinėje erdvėje: Lietuvos patirtis“. Šios apklausos tikslas ištirti suaugusiųjų švietimo procese dalyvaujančių asmenų gaunamą naudą bei išsiaiškinti problemas su kuriomis suaugusiems tenka susidurti.

Ši anketa yra anoniminė, konfidencialumas garantuojamas. Gauti duomenys bus naudojami tik apibendrintai analizei, norint pasiekti tyrimo tikslą. Prašau atsakyti į šioje anketoje pateiktus klausimus. Jūsų nuomonė yra labai svarbi.

1. Jūsų amžius:
  - a. mažiau nei 25m.
  - b. 25-35 m.
  - c. 35-45 m.
  - d. 45 - 55 m.
  - e. 55 m. ir daugiau
2. Lytis: a. vyras b. moteris
3. Išsilavinimas:
  - a. pagrindinis
  - b. vidurinis
  - c. profesinis
  - d. aukštasis neuniversitetinis
  - e. aukštasis universitetinis
4. Darbo stažas
  - a. Neturiu
  - b. iki 5 metų
  - c. 5-10 metų
  - d. 10 -15 m.
  - e. 15 ir daugiau.

Klausimai yra suskirstyti į tris dalis. Klausimai nuo 5-7 skirti išsiaiškinti Jūsų esamą padėtį ir siekius dėl pasirinktos mokymosi įstaigos.

5. Jūsų dalyvavimas darbo rinkoje
  - a. dirbantis
  - b. bedarbis
  - c. pensininkas
  - d. kita: (įrašykite).....
6. Kas Jus paskatino rinktis šią mokymosi įstaigą?
  - a. Noras tobulėti ir išmokti naujų dalykų
  - b. Siekis įgyti profesiją
  - c. Buvote paskatinti darbo biržos
  - d. Jus atsiuntė darbdavys
  - e. Arčiausiai gyvenamosios vietos

- f. Kita: (įrašykite).....
7. Ar kyla problemų pasiekti mokymosi įstaigą?
- a. Ne
  - b. Taip
8. Koku būdu pasiekiate mokymosi įstaigą?
- a. Pėsčiomis
  - b. viešuoju transportu
  - c. nuosavu automobiliu
  - d. Kita: (įrašykite).....
9. Kokią mokymosi sritį esate pasirinkę/pasirinkusi?
- a. socialinių mokslų b. humanitarinius mokslus c. tiksluosius mokslus
10. Ar esate lankęs/lankiusi daugiau mokymosi programų šioje mokymosi įstaigoje?
- a. ne, čia mano pirma mokymosi programa
  - b. ne, tačiau esu lankęs/lankiusi mokymus ir kursus kitoje mokymosi įstaigoje
  - c. taip, esu lankiusi vieną mokymosi programą
  - d. daugiau nei vieną mokymosi programą

Klausimai nuo 11 iki 20 skirti išsiaiškinti Jūsų požiūrį į mokymosi įstaigą

11. Ar esate patenkintas mokymosi įstaigos teikiamomis paslaugomis?
- a. Taip
  - b. Ne
  - c. Nežinau
12. Ar lankomų paskaitų laikas Jums nesukelia problemų?
- a. Ne, nesukelia
  - b. Taip, sukelia
13. Jeigu vykdomas paskaitų laikas Jums sukelia problemų, tai kodėl?
- e. Dėl šeimyninių aplinkybių: vaikų, senyvo žmogaus priežiūros
  - f. Sunku suderinti darbą ir paskaitas
  - g. Kitų priežasčių: (įrašykite).....
14. Ar esamų paskaitų turinys atitinka Jūsų keliamus lūkesčius?

- a. taip
- b. ne
- c. Nežinau

15. Ar vieta, kurioje vyksta paskaitos atitinka Jūsų keliamus lūkesčius? (*Pasirinkite po vieną Jums labiausiai tinkamą atsakymą prie kiekvieno teiginio.*)

	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku	Neturiu nuomonę
Auditorijos yra patogios ir naujai įrengtos	5	4	3	2	1
Auditorijose yra visa būtiniausia ir paskaitų metu naudojama technika	5	4	3	2	1
Mokymosi įstaiga suteikia visas galimybes naudotis mokymuisi būtinomis priemonėmis	5	4	3	2	1

16. Ar esate patenkinti dėstytojais, kurie Jums veda užsiėmimus?

- a. Taip
- b. Ne
- c. Nežinau

17. Ar dėstytojas įdomiai veda paskaitas?

- a. Taip
- b. Ne
- c. Nežinau

18. Ar mokymosi įstaiga Jums siūlo galimybę mokytis nuotoliniu būdu?

- a. Taip (*pereiti prie 20 kl.*)
- b. Ne

19. Jeigu mokymosi įstaiga Jums nesiūlo mokymosi programų nuotoliniu būdu, ar norėtumėte, kad tokios programos vyktų?

- a. Taip
- b. Ne
- c. Nežinau

20. Ar mokymasis nuotoliniu būdu Jums yra naudingas?

- a. Taip, nes tokiu būdu galiu sutaupyti laiko
- b. Taip, nes patogiau ir geriau mokytis
- c. Ne, nes mokymosi nuotoliniu būdu nėra tiesioginio bendravimo su dėstytoju
- d. Nežinau

Klausimai nuo 21-24 skirti išsiaiškinti darbdavio ir individo siekius baigus atitinkamą mokymosi programą.

21. Ar baigę pasirinktą studijų programą tikėtės įsilieti į darbo rinką? (*Galite pasirinkti kelis atsakymų variantus*)

- a. Taip, nes įgysiu reikiamą kvalifikaciją, kuri suteiks man galimybę susirasti geresnę darbą su geresnėmis darbo sąlygomis ir didesne alga.
- b. Taip, nes darbdavys remia mano mokymąsi, skatina daugiau ir toliau mokytis keldamas algą.
- c. Taip, nes baigta mokymosi programa suteiks galimybę pakeisti savo kvalifikaciją su kuria lengviau susirasiu darbą.
- d. Ne, nes mokausi savo malonumui ir nežadu toliau dirbti.
- e. Ne, nes esu pensinio amžiaus
- f. Ne, nes esu pensinio amžiaus ir manau, kad manęs niekas nenorės samdyti.
- g. Ne, nes dirbti neapsimoka, geriau gyventi iš suteikiamų išmokų ir pašalpų.
- h. Netinka nei vienas iš išvardintų variantų
- i. Kita: (įrašykite).....

22. Ar Jūs šiuo metu ieškote naujos darbo vietos?

- a. Taip
- b. Ne

23. Kaip manote ar Jūsų galimybės įsidarbinti padidės įsidarbinti baigus Jūsų pasirinktą mokymosi programą?

- a. Taip

- b. Ne
- c. Nežinau

24. Jeigu Jūs esate dirbantis asmuo, tai ar darbdavys Jums dažnai siūlo dalyvauti kokiose nors mokymosi programose?

- a. taip kartą į metus
- b. Taip, keletą kartų į metus
- c. Ne, neigiamai žiūri į įvairius mokymus
- d. Kita: (įrašykite).....

2 PRIEDAS

Anketa skirta TAU besimokantiems asmenims

Gerbiamas respondente,

Esu Vilniaus universiteto Socialinės politikos specialybės magistro pakopos studentė Monika Vanagaitė. Rašau magistro darbą tema „Suaugusiųjų švietimas posovietinėje erdvėje: Lietuvos patirtis“. Šios apklausos tikslas ištirti suaugusiųjų švietimo procese dalyvaujančių asmenų gaunamą naudą bei išsiaiškinti problemas su kuriomis suaugusiems tenka susidurti.

Ši anketa yra anoniminė, konfidencialumas garantuojamas. Gauti duomenys bus naudojami tik apibendrintai analizei, norint pasiekti tyrimo tikslą. Prašau atsakyti į šioje anketoje pateiktus klausimus. Jūsų nuomonė yra labai svarbi.

9. Jūsų amžius:

- a. 50 m. -60 m.
- b. 60 m. -70 m.
- c. 70 m. ir daugiau

10. Lytis:

- a. vyras
- b. moteris

11. Išsilavinimas:

- a. pagrindinis
- b. vidurinis
- c. profesinis
- d. aukštasis neuniversitetinis
- e. aukštasis universitetinis

12. Darbo stažas

- a. 10-15 m.
- b. 15- 25 .
- c. 25 m. ir daugiau0

13. Jūsų dalyvavimas darbo rinkoje

- a. dirbantis
- b. bedarbis
- c. pensininkas
- d. dirbantis pensininkas

14. Kas Jus paskatino ateiti į TAU?

- a. Noras tobulėti ir išmokti naujų dalykų
  - b. Noras nebūti namie
  - c. Noras užmegzti naujas pažintis
  - d. Noras gautas žinias pritaikyti darbe
  - e. Kita: (įrašykite).....
15. . Iš ko sužinojote apie TAU veiklą?
- a. Iš giminaičių, kaimynų, draugų
  - b. Iš girdėtos, matytos reklamos
  - c. Iš lankančiųjų rekomendacijų
  - d. Kita: (įrašykite).....
16. Kiek laiko lankote šią mokymosi įstaigą?
- a. iki 1 metų
  - b. 1-2 metai
  - c. 2 m. ir daugiau
17. Ar kyla problemų pasiekti TAU?
- a. Ne
  - b. Taip
  - c. Nežinau
18. Kokiū būdu atvykstate į TAU organizuojamas veiklas pasiekiate mokymosi įstaigą?
- a. Pėsčiomis
  - b. viešuoju transportu
  - c. nuosavu automobiliu
  - d. važiuojame keliese
  - e. atveža pažįstami
19. Kokią TAU programą esate pasirinkę?
- a. Susijusią su menais ir kultūrą
  - b. Susijusią su technika
  - c. Susijusią su socialiniais mokslais
  - d. Susijusią su humanitariniais mokslais
  - e. Susijusią su tiksliaisiais mokslais
  - f. Kita: (įrašykite)
- Klausimai nuo 8 iki 17 skirti išsiaiškinti Jūsų požiūrį į TAU*
20. Ar Jūsų lankomas TAU gali Jums pasiūlyti pageidaujamų užsiėmimų?
- a. Taip (pereiti prie 14 kl.)

- b. Ne
- c. Nežinau

21. Jeigu negali pasiūlyti, tai kodėl?

- a. Nėra dėstytojų
- b. Trūksta vietos dalyko dėstymui
- c. Trūksta pinigų dėstytojų algoms
- d. Kita: (įrašykite).....

22. Ar esate patenkintas TAU teikiamomis paslaugomis?

- a. Taip
- b. Ne
- c. Nežinau

23. Kodėl esate nepatenkintas teikiamomis TAU paslaugomis?

- a. Netinka TAU organizuojamų užsiėmimų laikas
- b. Nepatogu pasiekti TAU
- c. Kita:(įrašykite).....

24. Jeigu Jums netinka TAU organizuojamų užsiėmimų laikas, tai kodėl?

- a. Vėlai grįžtant į namus jaučiuosi nesaugiai Dėl šeimyninių aplinkybių: vaikų, senyvo žmogaus priežiūros
- b. Tuo metu kai vyksta TAU organizuojami užsiėmimai nėra kam manęs nuvežti
- c. Gyvenu per toli, kad laiku spėčiau į užsiėmimus
- d. Kita: (įrašykite).....

Ar organizuojamų paskaitų turinys atitinka Jūsų keliamus lūkesčius? (Pasirinkite po vieną Jums tinkamą atsakymą prie kiekvieno varianto)

	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku	Neturiu nuomonės
25. Man patinka dėstomų paskaitų stilius	5	4	3	2	1
26. Man patinka dėstomų paskaitų struktūra	5	4	3	2	1
27. Man patinka dėstomų paskaitų turinys	5	4	3	2	1

Ar vieta, kurioje vyksta paskaitos atitinka Jūsų keliamus lūkesčius? (Pasirinkite po vieną Jums tinkamą atsakymą prie kiekvieno varianto)

	Visiškai sutinku	Sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku	Neturiu nuomonę
28. Auditorijos yra patogios ir naujai įrengtos	5	4	3	2	1
29. Auditorijose yra visa būtinausia ir paskaitų metu naudojama technika	5	4	3	2	1
30. Mokymosi įstaiga suteikia visas galimybes naudotis	5	4	3	2	1

mokymuisi būtinomis priemonėmis					

31. Ar esate patenkinti dėstytojais, kurie Jums veda užsiėmimus?

- a. Taip (pereiti prie 25 kl.)
- b. Ne
- c. Nežinau

32. Kodėl esate nepatenkinti dėstytojais/u?

- a. Dėstytojas dažnai vėluoja į užsiėmimus
- b. Dėstytojas per tyliai kalba
- c. Dėstytojas neįdomiai veda užsiėmimus
- d. Dėstytojas per greitai veda užsiėmimus
- e. Kita: (įrašykite).....

33. Ar TAU sudaro galimybę mokytis nuotoliniu būdu?

- a. Taip.
- b. Ne.
- c. Nežinau

34. Jeigu Jūsų lankomas TAU neturi dėstomų užsiėmimų nuotoliniu būdu ar norėtumėte, kad jie vyktų?

- a. Taip, nes nebūtų būtinybės vykti į TAU
- b. Taip, nes sutaupyčiau laiko
- c. Ne, nes būtų sunkiau suprasti gaunamą informaciją
- d. Nežinau

35. Ar norėtumėte turėti galimybę dirbti išklaušę pasirinktą TAU organizuojamą programą?

- a. Taip, nes būtų įdomu perduoti įgytas žinias
- b. Taip, nes būčiau geras darbuotojas galintis pritaikyti turimas ir įgytas žinias
- c. Ne, nes gera būti pensininku
- d. Nežinau

36. Kaip manote ar darbdaviai noriai Jus priimtų į darbą?

- a. Taip
- b. Ne
- c. Nežinau

Prašau čia įrašykite, jei turite dar ką nors svarbaus pasakyti apie savo patirtį lankant TAU programas.....

.....
.....
.....